

Ältabornas syn på Ältadalen

Rapport från samråd om Ältadalens utveckling
december 1999 – mars 2000

Äl Itabornas syn på Ältadalen

Rapport från samråd om Ältadalens utveckling
december 1999 – mars 2000

Denna rapport är gjord av Småstaden Arkitekter AB genom
Bengt Smideman, Håkan Jersenius och Yvonne Ekedahl.
Rapporten är framtagen på uppdrag av Nacka kommun,
Miljö & stadsbyggnad, med projektnummer 1612, KFKS 97-125.

Stockholm 2000-10-30

Innehåll

Sammanfattning 7

Bakgrund 9

Beslut i kommunstyrelsen och Älta områdesnämnd
Ältabornas engagemang
Samrådets del i planeringsprocessen

Ältadalen 11

En nedlagd grustäkt
Läge och områdesavgränsning
Natur och miljö
Ägare och brukare

Problembild 16

Miljöförstöring
Sår i landskapet
Otrygghet

Planeringsbehov 16

Återställande kräver omfattande arbeten
Finansiering genom markintäkter
Bostadsbehov

Samråd 17

Kommunen vill planera tillsammans med ältaborna
Ordentligt underlag för politiska beslut
Initiativ och aktörer
Typ av samråd
De olika stegen och tidpunkter
Medverkande

Seminarium 1 19

Program
Sammanfattning av svaren
Slutsatser

Seminarium 2 22

Program
Sammanfattning av svaren
Synpunkter från elever i Stavsborgsskolans högstadium
Slutsatser

En planskiss för Ältadalen 25

Utgångspunkter
Planförfattare
Landskapsbehandling
Ny bebyggelse
Trafiksystem
Fritidsanvändning

Seminarium 3 28

Program
Sammanfattning av svaren
Slutsatser och korrigeringar av planskissen

Utvärdering 29

Stor samstämmighet
Några skiljaktigheter
Sammanfattande slutsatser

Bilaga 1 31

Frågor och svar på Seminarium 1

Bilaga 2 41

Frågor och svar på Seminarium 2

Bilaga 3 49

Frågor och svar på Seminarium 3

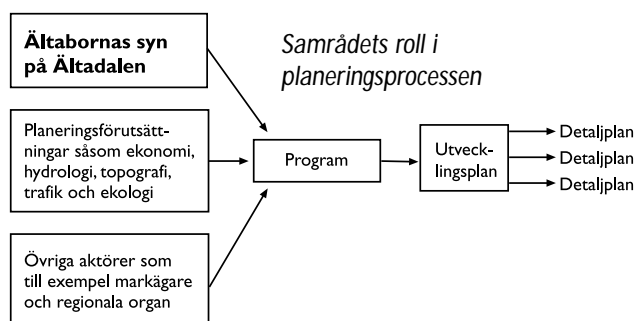
Sammanfattning

Ältadalen ligger utmed östra sidan av Älta i Nacka kommuns sydvästra del. Dalen är en gammal grustäkt i en rullstensås som sträcker sig i ett nord-sydligt stråk från norra Älta till Västerhaninge. Täktverksamheten har lagts ned, men det har inte gjorts några åtgärder för att förbättra såret i naturen.

Nacka kommun äger södra och mellersta delen av Ältadalen. Övriga delar är privatägda.

Till problemen i Ältadalen hör miljöstörningar i form av nedskräpning och risk för föroreningar av grundvattnet, ett fult sår i landskapet orsakat av täktverksamheten och otrygghet då man vistas i området. Ett återställande av dalen till en mer naturlig form kräver omfattande arbeten, bland annat ändring av marknivåer, som i sig kräver utredningar och myndighetsbeslut. I Älta finns det behov av bostäder för främst ungdomar och äldre. Ett sätt för kommunen att bekosta förbättringsarbeten är att sälja mark i Ältadalen för bostäder och verksamheter, men marken får ett tillräckligt stort värde först efter att den iordningställts.

Åtgärder för att förbättra situationen kräver planering. Politiker och tjänstemän vill veta ältabornas syn på Ältadalens framtid, eftersom det är viktigt att alla förutsättningar och möjligheter klarläggs inför planeringen. Politikerna i områdesnämnden beslutade att genomföra ett brett samråd där alla ältabor skulle ges möjlighet att närvara.

Den här rapporten om samrådet kommer tillsammans med andra kommunala planeringsförutsättningar som ekonomi, hydrologi, trafik och ekologi att ligga till grund för ett program som i sin tur ska ligga till grund för en utvecklingsplan för Ältadalen. Även synpunkter från övriga aktörer som till exempel markägare och regionala organ kommer att ligga till grund för programmet. Utifrån utvecklingsplanen kan sedan detaljplaner som visar ramarna för hur marken ska användas utarbetas.

Samrådet har genomförts av en arbetsgrupp där tjänstemän på Nacka kommun samt planerare på Småstaden Arkitekter AB ingått. Samrådet inleddes med ett upptaktsseminarium, där politiker och tjänstemän deltog, och fortsatte med ytterligare tre seminarier till vilka alla i Älta inbjöds via annonser, planscher och kommunens hemsida på internet. Seminarierna kompletterades med så kallade planeringsböcker som redovisade resultaten från föregående seminarier och förberedde nästa seminarium genom att presentera de kommande frågeställningarna. Med hjälp av böckerna kunde de som inte hade möjlighet att närvara också få möjlighet att svara på frågor och delta i processen. Information har också funnits tillgänglig på kommunens hemsida.

Seminarierna genomfördes med en blandning av föreläsningar och grupparbeten. Till föreläsarna hörde inbjudna experter. Frågorna besvarades i ett fall individuellt men i övrigt i form av gruppdiskussioner. I varje grupp deltog en kommundiensteman eller en planerare från Småstaden Arkitekter som också förde anteckningar.

En planskiss som baserades på vad som framkommit under Seminarium 1 och 2 utarbetades. Denna låg sedan till grund för diskussioner under Seminarium 3. Resultatet av samrådet kan sammanfattas i ett antal rubriker och punkter enligt nedan:

Miljö

- Rensa bort allt skräp
- Flytta miljöfarlig verksamhet
- Fyll på med ett skyddande jordlager

Landskap

- Skapa tydligt avgränsade landskapsrum
- Åstadkomma mjukare anslutningar mellan grop och omgivning
- Gallra träd och så gräs

Gator

- Nyanlägga gator som inte har karaktären av genomfartsleder
- Bygg anslutning till Tyresövägen

Tillkommande bebyggelse

- Bygg bostäder i väster och utmed Storkällans väg
- Placera arbetsplatser mot Tyresöleden och Storkällans väg och däremellan
- Eftersträva småskalighet, till exempel små flerfamiljshus
- Undvik helt miljöstörande eller bullrande verksamheter
- Förlägg bostäder till sluttningar som är solbelysta
- Bygg ej i dalens botten
- Placera bebyggelse längs gatorna
- Förlägga hus där den sociala kontrollen behöver ökas

Fritidsanläggningar

- Bygg inga idrottshallar
- Anlägg en fullstor fotbollsplan
- Anlägg gräsängar för picknick, brännboll, frisbee mm
- Anlägg el-ljusspår, motionsslingor och strövstigar
- Behåll modellflyget

Stor samstämmighet

Då många olika intressen berörs måste dessa vägas mot varandra så att de skisser som tas fram för den

framtida markanvändningen blir hållbara. I samrådet om Ältadalens utveckling har det varit förhållandevis få intressekonflikter och behov av kompromisser. Stor enighet har nåtts i en rad frågor.

Den planskiss som togs fram och det efterföljande seminariet visar att det finns en översiktlig principlösning som det råder stor samstämmighet kring. Planskissen redovisas nedan. Seminariet resulterade i att bebyggelsen längst i norr samt amfiteatern togs bort. I övrigt fick planskissen gott betyg som en tolkning av Ältabornas syn på Ältadalen.

I enstaka frågor har det emellertid funnits olika uppfattningar. Dessa intressen har emellertid representerats av minoriteten som tycks ha accepterat majoritetens synpunkter. Undantag är markägaren i norr som vill ha bilåtervinningen kvar.

Planskiss

Bakgrund

Beslut i kommunstyrelsen och Älta områdesnämnd

Den 20 augusti 1996 beslutade kommunstyrelsen att utöva sin förköpsrätt vad avser Ballast Stockholm AB:s förvärv av fastigheterna Älta 6:181 med flera. Ballast överklagade till regeringen som emellertid gav kommunen rätt att förköpa fastigheterna.

I juni 1998 presenterade tjänstemännen ett avtalsförslag för köpet och kommunstyrelsen remitterade ärendet till områdesnämnden i Älta.

Den 24 augusti 1998 beslutade kommunstyrelsen att förköpa fastigheterna Älta 6:181 med flera (Älta grusgropar). Samtidigt beslutade kommunstyrelsen att uppdra åt Miljö & Stadsbyggnad att utarbeta förslag till utvecklingsplan för Ältadalen. Utvecklingsplanen behövde enligt kommunstyrelsen omfatta följande fyra delar:

- Ältadalens långsiktiga markanvändning för boende, rekreation och verksamheter.
- En etappindelning med hänsyn till lämpliga omvandlings- och färdigställandeåtgärder.
- Redovisa ansvaret för olika genomförandeåtgärder och kommunens åtaganden.
- Redovisa överslagsberäkningar av erforderliga investeringar för områdets utveckling.

Den 3 juni 1999 beslutade Områdesnämnden Älta att uppdra åt Miljö & Stadsbyggnad att skyndsamt påbörja programarbetet för Ältadalens utveckling i enlighet med kommunstyrelsens beslut. Vidare beslutades att uppdra åt Miljö & Stadsbyggnad att upprätta en tidplan för framtagande av utvecklingsplanen. Det beslutades också att Områdesnämnden Älta positivt kommer att pröva tippning av lämpliga massor i enlighet med vid den tidpunkten godkänt förslag till markanvändning med därtill hörande föreskrifter för arbetets utförande. Slutligen beslutades att tippning endast får ske under dagtid, att trafiken till och från tippområdet inte får ske genom bostadsområden i Älta, att åtgärder måste vidtas så att

damm inte besvärar omgivningen, att Naturvårdsverkets föreskrifter för externt industribuller ska följas och att massorna inte ska vara förorenade. Övriga villkor meddelas i miljöprovningen.

Den 20 oktober 1999 beslutade Områdesnämnden Älta att föra en dialog med ältaborna om Ältadalen i fyra moment:

- En enkel telefonintervjuundersökning där ett slumpmässigt urval av ältabor tillfrågas om sina synpunkter. Vilka behov finns för nuvarande och kommande ältabor?
- Dialogseminarier vid fyra tillfällen ledda av Håkan Jersenius. Förslagsvis november/december, januari och februari.
- Skriftlig information om idéer som framkommer
- Föreningarna i Älta skall engageras i arbetet via föreningsrådet.

Ältabornas engagemang

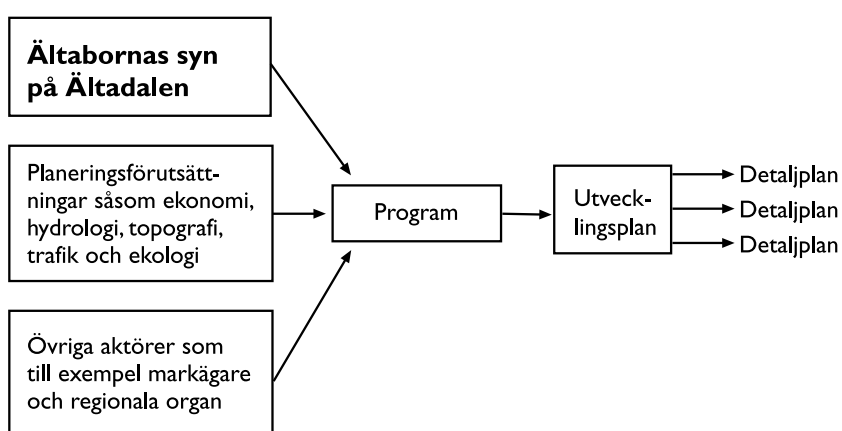
Ältaborna har i flera sammanhang klagat över problemen i Ältadalen. I samband med att Ballast ville köpa mark för att bedriva verksamhet fick frågan stor uppmärksamhet med offentliga informationsmöten anordnade av fastighetsägarföreningen och skrivelser från föreningar, samfälligheter och enskilda som omfattade farhågor om miljöstörningar i området. Gemensamma synpunkter i detta sammanhang var: ingen stenkross i Ältadalen, ingen mellanlagring av stenmassor med mera samt krav på att kommunen förköper området. Det fanns även förslag som utmynnade i att området ska utvecklas på grundval av en plan som förankras bland medborgarna i Älta.

Samrådets del i planeringsprocessen

Samrådet om Ältadalen, vilket redovisas i denna rapport, *Ältabornas syn på Ältadalen*, kommer att vara ett av flera underlag för ett program som i sin tur

ska ligga till grund för en utvecklingsplan för Ältadalen. Vid sidan av samrådet kommer också kommunens övriga hänsynstaganden att påverka programmet. Kommunala ställningstaganden kommer att bygga på ekonomiska, geologiska, hydrologiska, trafiktekniska, ekologiska med flera analyser. Därtill

kommer det att finnas andra aktörer som också kan påverka programmet, till exempel markägare och regionala organ. Den utvecklingsplan som utarbetas för Ältadalen kommer att utgöra ramen för de detaljplaner som sedan tas fram för områdets olika delar och som styr återställandet och utbyggnaden i detalj.

Samrådets roll i planeringsprocessen

Ältadalen

En nedlagd grustäkt

Den nuvarande Ältadalen utgjorde tidigare en del av den rullstensås som sträcker sig i ett nordsydligt stråk från Kolarängen i norra Älta till Västerhaninge. Här har en isälv följt en dalgång och lämnat mäktiga sand- och grusavlagringar, som sedan på många ställen har exploaterats i vår tid. Ett av de ställena är Ältadalen som under en längre tid varit en mycket stor grustäkt. Nästan hela Ältadalen består av en rullstensås som schaktats ur och lämnats med oregelbundna slänter och sandig markyta i huvudsak utan jordlager. På sina ställen har man blottat berggrunden som utgjorde den gamla dalbotten. Dalens botten ligger i vissa delar strax ovanför grundvattennivå och upp till 30 meter under omgivande marknivå.

I mitten av 1970-talet upphörde tåkten av grus. Slänterna ner till gropen planterades med tall. I övrigt förekom inga egentliga återställningsarbeten.

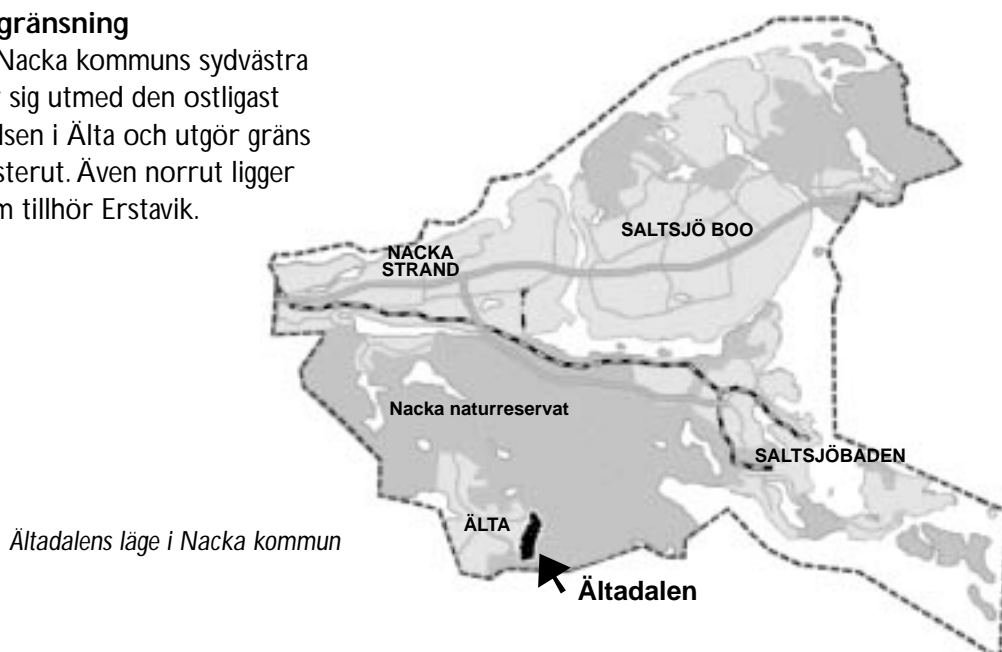
Läge och områdesavgränsning

Ältadalen ligger i Älta i Nacka kommuns sydvästra hörn. Ältadalen sträcker sig utmed den östligast belägna bostadsbebyggelsen i Älta och utgör gräns mot ett naturområde österut. Även norrut ligger stora naturområden som tillhör Erstavik.

Ältadalen avgränsas norrut av Erstaviksvägen. Österut avgränsas Ältadalen av Storkällans kyrkogård och därifrån utmed en linje rakt norrut. Söderut avgränsas området av Tyresövägen. Västerut utgör bebyggelsen vid Lovisedalsvägen gräns för området. Avgränsningen norrut var inte helt bestämd inför samrådet.

Natur och miljö

Den naturliga vegetationen på denna typ av mark utgörs av tallskog, och Ältadalen håller nu på att återerövas av planterad tall. Under årens lopp har vegetation rotat sig så delar av området är bevuxet med sly. I kanterna finns äldre träd och österut vidtar skogsområden. Schaktningen är gjord nästan ner till grundvattennivå på en stor yta och i norra delen finns till och med en liten vattenspegel. Den nordligaste delen av Ältadalen ingår i ett naturreservat

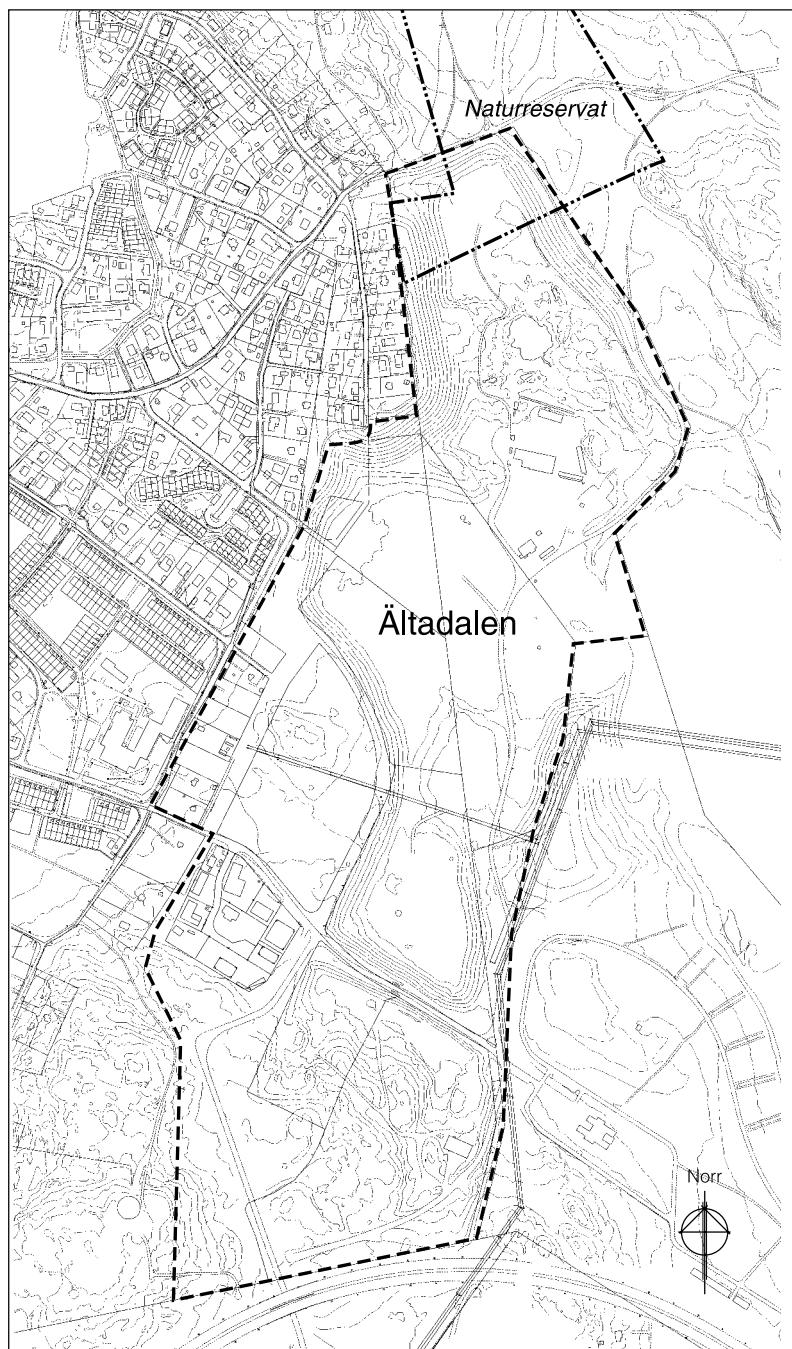

Ältadalens läge i Nacka kommun

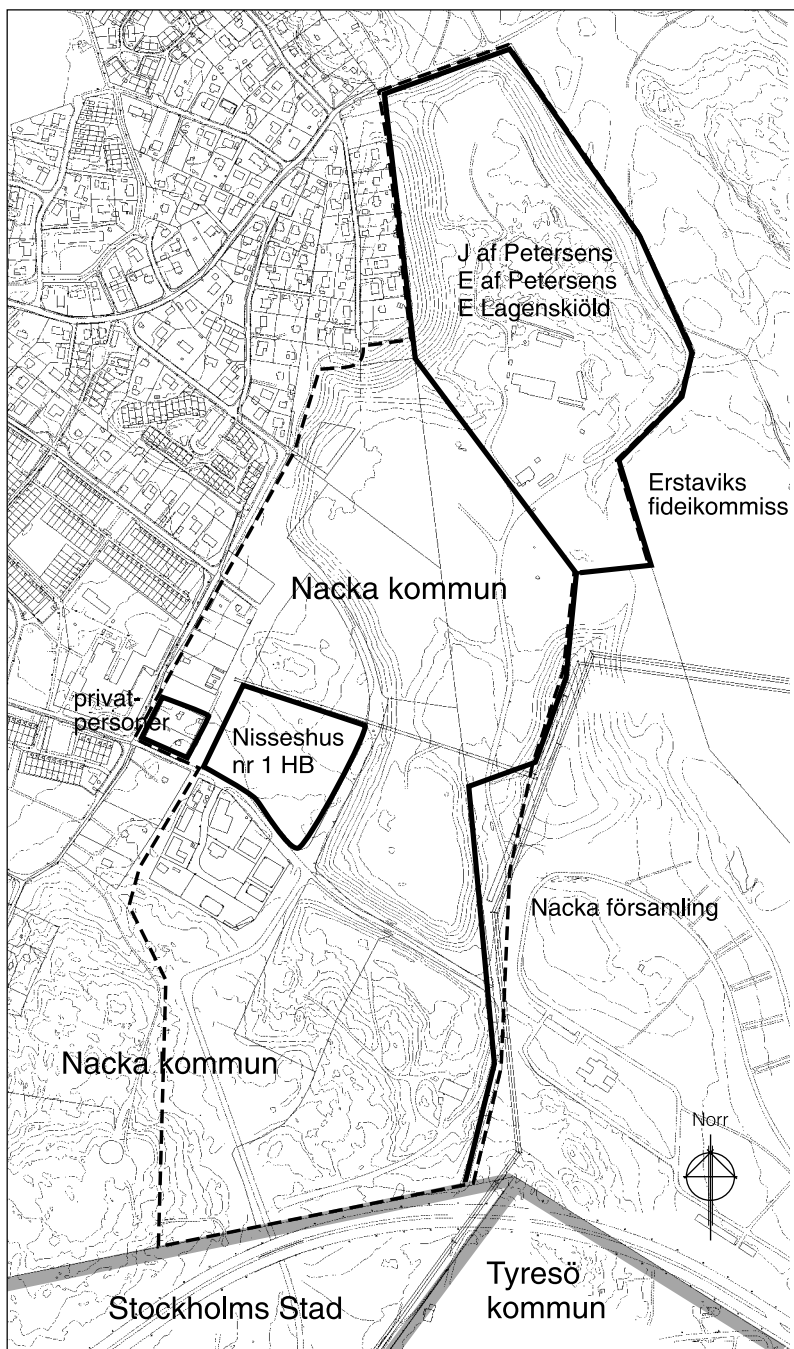
som sträcker sig norrut (se karta på sidan 13). Strax nordost om Ältadalen passerar Sörmlandsleden. Tåktverksamheten har resulterat i en terräng med dramatisk form. I nordväst avgränsas dalgången av en hög och brant sluttning som abrupt övergår i den relativt plana dalbotten och därefter höjer sig marken igen i öster. Söder om Storkällans väg har en grop bildats mellan vägen och den höglänta terrängen söder därom där berget ligger ytligt, eller går i dagen. Storkällans väg bildar en smal åsrygg mellan gropen och resten av dalgången, och höjer sig 10–15 meter över omgivande mark. Området har inte återställts efter utvinningen.

Ägare och brukare

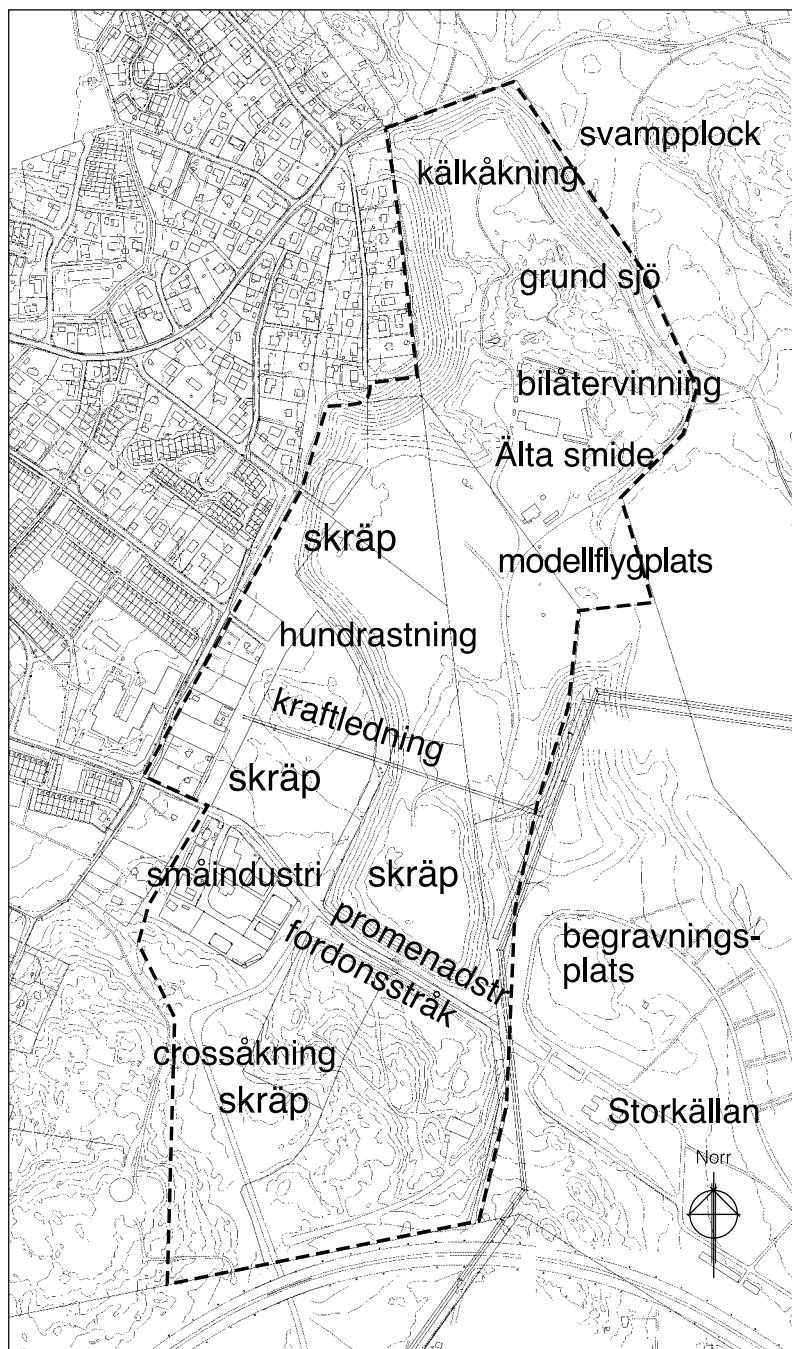
Nacka kommun äger södra och mellersta delen av Ältadalen med undantag för bebyggda och obebyggda småhusfastigheter utmed Lovisedalsvägen som ägs av privatpersoner, samt ett område öster om korsningen Lovisedalsvägen–Storkällans väg som ägs av ett byggföretag. En relativt stor del av Ältadalen är privatägd. Där finns en bilåtervinning. Marken för återvinningen arrenderas ut till en företagare. I anslutning till bilåtervinningen finns också en smidesverkstad. I den södra delen av dalen finns ett litet industriområde som heter Älta industriområde och innehåller ett tiotal företag som arrenderar av kommunen (se karta på sidan 14).

Ältadalens avgränsning under samrådet, ägo gränser och gräns för naturreservat

Markägoförhållanden

Så används platsen idag

Problembild

Miljöförstöring

Markytan ligger idag mycket nära grundvattennivån. Den har inget skyddande jordlager, vilket innebär att alla miljögifter som sprids i Ältadalen tränger direkt ner i grundvattnet. Sedan lång tid tillbaka har här tipats sopor helt okontrollerat och dessutom dumpas hela bilar. Mitt i dalen finns en ordnad bilåtervinning som har ett miljöanpassat återvinningssystem. Verksamheten innebär dock en risk för påverkan på grundvattnet. Dessutom verkar återvinningen dra till sig kunder som "mekar" utanför grindarna. Därmed finns det risk för oljespill och kvarlämnade bildelar.

Ältaborna har under årens lopp klagat på nedskräpning och på otillåten verksamhet. Skräpet i Ältadalen stör den visuella miljön i mycket hög grad.

Sår i landskapet

Uttaget av grus ur rullstensåsen har inneburit djupa sår i landskapet och givit en ful och onaturlig landskapsbild. Växtlighet har svårt att etablera sig på grund av bristen på jordlager, så vegetationen ger ett kalt och slygt intryck. Stora delar av schakterna är mycket branta, vilket gör att Ältadalen i stora delar blivit en barriär. Branterna gör också att träd har svårt att etablera sig.

Otrygghet

Det förstörda landskapet med omfattande nedskräpning saknar skönhetsupplevelser. I stället kan det upplevas som skrämmande och ge ett intryck av otrygghet. På grund av de djupa schakten är dessutom insynen i dalen begränsad. Otryggheten förstärks av att det anses pågå "skumraskaffärer" i området.

Planeringsbehov

Återställande kräver omfattande arbeten

Att laga såret i naturen kräver omfattande åtgärder, bland annat ändring av marknivåer, som i sig kräver myndighetslov. Det gör att en planeringsprocess kommer att behöva genomföras. I samband med den undersöks hur olika åtgärder kommer att påverka miljön, till exempel inverkan på grundvattnet.

Finansiering genom markintäkter

Att åtgärda Ältadalens miljöproblem kommer att kräva kostsamma återställningsarbeten. Därför vill kommunen också kunna sälja mark som är iordningställd för bostäder och verksamheter för att finansiera arbetet. Det krävs då en planering för att åstadkomma ny markanvändning. Under den processen undersöks hur marken kan försörjas med gatunät, avlopp med mera.

Bostadsbehov

I Älta finns det inte många bostäder för ungdomar som vill flytta hemifrån. Detsamma gäller äldre som vill sälja villan för ett annat boende.

Planering för bostäder kan vara ett bra sätt att ge Ältaborna nya möjligheter att få tillgång till bredare utbud av bostäder, samtidigt som de nya byggrätterna kan hjälpa till att finansiera upprustningen av Ältadalen. I samband med en planeringsprocess utreds alla viktiga frågor för att få svar på om det finns bra lägen för nya bostäder.

Samråd

Kommunen vill planera tillsammans med ältaborna

Politiker och tjänstemän vill veta vad ältaborna har för syn på Ältadalens framtid. När planering ska ske är det viktigt att inventera förutsättningarna ordentligt. I det ingår att få en så komplett bild som möjligt av de problem som är förknippade med området. Det är när man genomför en planering man har möjlighet att lösa problem på ett effektivt sätt. Det är också viktigt att ta reda på vad det finns för intressen förknippade med den framtida användningen. På det sättet undviker man att planera tvärt emot sådana intressen. Dessutom är det en fördel att veta vilka möjligheter och önskemål som är möjliga att uppnå vid en planering.

Varje planprocess som kommunen ger sig in i kostar pengar och binder upp tjänstemän. Därför finns det inget intresse från kommunens sida att starta en process som inte kommer att leda någon vart. Politiker och tjänstemän är i dag också mycket lyhörda för vad invånarna tycker och vill inte genomföra en planprocess emot starka intressen.

Ordentligt underlag för politiska beslut

Genom att genomföra ett samråd med ältaborna hoppas politiker och tjänstemän få grundligt genomlyst alla de aspekter som kan påverka förutsättningarna för en planering och omvandling av Ältadalen. Tillsammans med tekniska, ekonomiska och andra utredningar ska samrådet bidra till att klargöra planeringsförutsättningarna. På så sätt ska planeringsprocessen leda till ett resultat med höga kvaliteter till nytta för många.

Initiativ och aktörer

Initiativet till samrådet kom från områdesnämnden i Älta och ett formellt beslut att ta fram en utvecklingsplan togs av kommunstyrelsen. Samrådet genomfördes av en arbetsgrupp som bestod av tjänstemän på Nacka kommun samt av planerare på Småstaden Arkitekter AB.

Typ av samråd

Politikerna i områdesnämnden beslutade att genomföra ett brett samråd där alla ältabor skulle ges möjlighet att närvara. Samrådet kom att bestå av ett upptaktsseminarium, där politiker och tjänstemän deltog, och tre seminarier till vilka alla i Älta inbjöds via annonser, planscher och via kommunens hemsida på internet. Seminarierna kompletterades med så kallade planeringsböcker som redovisade resultaten från tidigare seminarier och förberedde nästa seminarium genom att presentera de kommande frågeställningarna. Med hjälp av böckerna kunde de som inte hade möjlighet att närvara också få möjlighet att svara på frågor och påverka processen.

Seminarierna genomfördes med en blandning av föreläsningar och grupparbeten. Föreläsningarna genomfördes av inbjudna experter. Frågorna besvarades i ett fall individuellt men i övrigt i form av gruppdiskussioner. I varje grupp deltog en kommuntjänsteman eller en planerare från Småstaden Arkitekter som också förde anteckningar.

De olika stegen och tidpunkter

- 29 november 1999: Samrådet inleds med ett upptaktsseminarium.
- 8 december 1999: Seminarium 1 genomförs med rubriken "Förutsättningar och idéer – vi utgår från platsen".
- 28 januari 2000: Planeringsbok 1 skickas ut.
- 7 februari 2000: Seminarium 2 genomförs med rubriken "Alternativa handlingsvägar – vi beskriver den goda miljön".
- 16 februari 2000: Småstaden Arkitekter var i Stavsborgsskolan och diskuterade Ältadalens framtid med intresserade elever från högstadiet.
- 25 februari 2000: Planeringsbok 2 trycktes och skickades ut.
- 6 mars 2000: Seminarium 3 genomfördes med rubriken "Mål – vi gör ett underlag för program och plan".
- 30 oktober 2000: Samrådet avslutas i och med denna rapport.

Medverkande

Förutom nämnda aktörer ovan har seminarierna besökts av ett flertal ältabor. Medelåldern har varit relativt hög eftersom inga ungdomar deltagit. Många har varit politiskt aktiva eller föreningsaktiva. Den private fastighetsägaren till norra Ältadalen och fö-

retagaren som driver bilåtervinningen har också närvarit. Därutöver har elever i Stavsborgsskolans högstadium deltagit i en diskussion som genomfördes på lektionstid i skolan den 16 februari 2000.

Seminarium 1

Program

Onsdagen den 8 december 1999 hölls det första seminariet med rubriken "Förutsättningar och idéer – vi utgår från platsen". Det hölls i Stavsborgsskolan. På seminariet deltog 42 personer inklusive tjänstemän. Seminariet innehöll två föreläsningar om problem och möjligheter med den sortens miljö och natur som Ältadalen består av. Föreläsningarna hade rubrikerna "I tåkt och töcken – om åsar, Ältadalen och konsekvenser av mänskliga ingrepp" samt "Att hantera miljöskulden – exempel från när och fjärran". De hölls av Karin Palmqvist, Institutionen för mark- och vattenresurser, KTH.

Ältaborna fick också lämna synpunkter, dels enskilt under rubriken "Älta och Ältadalen i mina drömmar", dels i grupp under rubrikerna "Älta och Ältadalen" samt "Älta och Ältadalen i våra drömmar". Svaren lämnades i form av skriftliga kommentarer och i form av anteckningar på en karta över Ältadalen.

Sammanfattning av svaren

Fullständiga svar finns i Bilaga 1.

Seminariets första uppgift för deltagarna var ett enskilt arbete under rubriken "Älta och Ältadalen i mina drömmar". Där har de svarande angivit hur de ser på Ältadalen i framtiden.

Rent allmänt har några påpekat att Ältadalen ska planeras som en del av Älta. Man vill att Ältabebyggelsen ska berika Älta, till exempel med lokaler för kultur, daghem och kafeteria.

Många har föreställt sig nya bostäder i Ältadalen. Många har också önskemål om att den tillkommande bebyggelsen ska komplettera befintliga Älta med ungdoms- och äldreboende, hyresrätter samt små flerfamiljshus. Några har också tänkt sig exklusiva bostäder i sluttningshus och bostäder med utsikt över nya sjöar. Väldigt många har också kommenterat nya arbetsplatser. Ingen önskar sig tung industri –

tvärt om har flera motsatt sig det. Kontor, lätt industri, hantverksby, IT-by är vad de flesta vill ha. Flertalet anser också att arbetsplatserna ska vara lokaliserade mot Tyresövägen och däromkring. Några få vill också flytta det befintliga industriområdet närmare Tyresövägen.

När det gäller trafik har flera önskat ramper till Tyresövägen. Många har också önskat bussförbindelser bland annat till kyrkogården, liksom en uppsnyggning av vägen dit. Ett par stycken har också varnat för kommande trafikproblem.

Önskemålen har varit många och högt ställda när det gäller olika fritidsanläggningar. Många förväntar sig att Ältadalen blir en öppen grön dal med en rad friluftaktiviteter. Bollplan är ett exempel som många förväntar sig, men även brännboll, modellflyg samt pulkabackar och skridskobana nämns uttryckligen. Därutöver är det många som ser Ältadalen som ett nytt sportcentrum med exempelvis idrottshallar, hockeyhall, ridhus och badhus.

Några har sett den framtida Ältadalen mer som ett natur- och kulturområde med odlingslotter, handelsträdgårdar och ett "Ältas Dalhalla".

Sammanfattning av svaren på grupparbetsfrågorna

På frågan om det finns en typisk "ältastil", "ältaanda" eller "platsens själ" har flera hänvisat till en bykänsla med mångfald som beror på Ältas tydliga avgränsning mot andra områden. Ett rikt föreningsliv och kampanj, bland annat mot kommunala beslut, har fört ältaborna samman. Det påpekas också att Älta är ett område där många bosatt sig på grund av naturkontakten och att många tidigare varit fritidsboende. Den karaktären vill man behålla i det utvecklande Älta.

Vad avser grusgrupens historia och betydelse för Älta framkom att många sett Ältadalen som en skiljd del från Älta. Historiskt finns kopplingar genom att

landsvägen gick förbi nordost om dalen, men den störande industriverksamheten och olovliga tippningen har gjort att man tagit avstånd från grusgropen.

På frågan om vilka verksamheter som saknas i Älta har några svarat arbetsplatser. Därutöver är det väldigt många förslag på fritidsanläggningar. Några förslag finns också på service och kultur.

Angående bostäder ansågs det överlag behövas billiga ungdoms- och äldreboende i små huskroppar. Det påpekades att tillgången till service och bussförbindelse är viktig.

Nuvarande huvudsakliga användning av Ältadalen framgår av karta på sidan 15.

Flera menar att tippning och bilåtervinning innebär att miljögifter sprids i naturmiljön.

Crossåkning anses slita på naturmarken och innebära en säkerhetsrisk.

Nuvarande användning påverkar Älta och dess invånare negativt genom att skräpet stör och många känner otrygghet. Vissa störs av buller och Tyresövägen är en betydande bullerkälla. Några har angivit att de inte påverkas alls av nuvarande användning. Ältaborna känner en oro för att nuvarande användning förorenar grundvattnet. Dessutom hindrar nuvarande verksamheter att dalen används för rekreation. Boende utmed Evalundsvägen störs mycket av genomfartstrafik till Ältadalen.

Till det positiva hör ändå att några kan hålla på med motocross och modellflygning. Vissa delar av dalen kan också utnyttjas för pulkaåkning och dagisutflykter.

Kyrkogården har pekats ut som en viktig målpunkt i Ältadalen. Den anses inte ha någon värdig entré idag. Storkällans väg dit är skräpig och mörk. I övrigt anses stora delar av dalen vara för brant för att medge passage mot olika målpunkter i närheten.

Viktiga förutsättningar för det kommande arbetet med Ältadalen är enligt grupperna att miljöproblemen åtgärdas, men att terrängen inte ändras mer än nödvändigt. Nya bostäder, i första hand för ungdomar och äldre, bör placeras i anslutning till befintlig bostadsbebyggelse. Bostäderna bör i första hand komplettera dagens utbud. Arbetsplatsområden planeras för andra verksamheter än tung industri och skräpiga verksamheter. Det är också viktigt att trafiksituationen beaktas, inklusive kollektivtrafik.

Slutsatser

Seminarium 1 var mycket entydigt när det gäller opinionen för att genomföra förbättringar i Ältadalen. Utifrån de diskussioner som fördes på seminariet och de synpunkter som framkom gick det att formulera ett minimalalternativ för Ältadalens utveckling, vilket det rädde näst intill total samstämmighet kring (se sidan 21). Det fanns alltså ett tydligt incitament för att fortsätta samrådet för en planerad utveckling av Ältadalen.

Utöver denna konstaterade minsta gemensamma nämnare för vad som borde göras fanns också ett stort antal önskemål om ytterligare åtgärder. Det gällde olika typer av fritidsanläggningar men också ny bebyggelse. Det fanns inte något betydande motstånd mot exploatering för vare sig bostäder eller arbetsplatser, men det fanns krav på småskalighet och att genomfartstrafik och bullrande verksamheter ska undvikas.

Utifrån resultatet av Seminarium 1 skisserades två utvecklingsalternativ för Ältadalen. De definierades i Planeringsbok 1 på nedanstående sätt och utgjorde underlag för den fortsatta diskussionen på Seminarium 2.

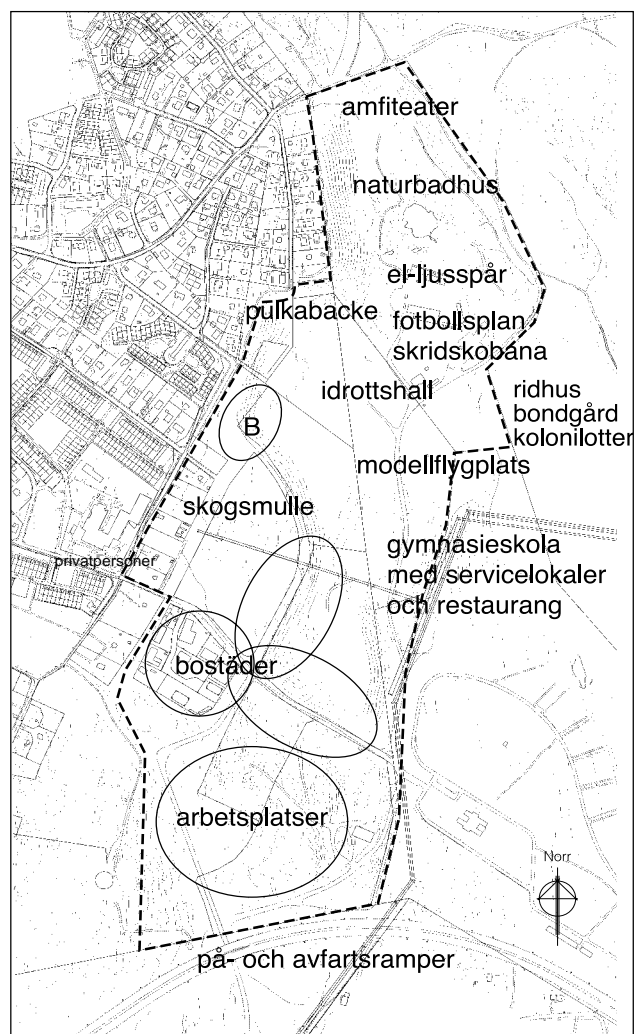
Utvecklingsalternativ "Minsta möjliga åtgärder"
bestod av följande punkter:

- Åtgärder genomförs för att återställa dalen och skydda miljön, till exempel grundvattnet.
- Miljöfarlig verksamhet tas bort.

Utvecklingsalternativet "Om vi får det vi vill ha"
bestod av följande punkter:

- Ältadalen fylls med så mycket schaktmassor som är rimligt med hänsyn till landskapsbild, miljövård och de verksamheter som ska vara i dalen.
- Området söder om Storkällans väg planeras för arbetsplatser i huvudsak. Planeringen görs för att locka kontor, lätt industri och kulturverkstäder i en hantverks- och företagsby.
- Området utmed Storkällans väg samt vissa delar utmed Ältadalens västra kant planeras för bostäder (inklusive ungdoms- och äldreboende) i småskalig bebyggelse.
- Förslag till olika typer av anläggningar som kan lokaliseras till Ältadalen.
 - En amfiteater anläggs i områdets norra eller västra del.
 - En pulk- och skidbacke iordningställs i områdets västra del.
 - Ett naturparti nära befintlig bebyggelse iordningställs för till exempel Skogsmulle och Ur och skur-verksamhet.
 - En el-ljusslinga anläggs runt dalen.
 - En frisbeegolfbana anläggs.
 - Ett ridstall byggs, eventuellt ihop med en 4H-gård, samt odlingslotter.
 - En utredning görs för att ge klarhet om det är möjligt att bygga ett naturbadhus runt den lilla sjön.
 - En utredning genomförs för att studera om friidrottshallen kan byggas i Ältadalen istället för i det planerade läget.

- En fotbollsplan och en skridskobana anläggs i anslutning till friidrottshallen om den hamnar i Ältadalen.
- En utredning genomförs för att ta reda på möjligheterna att starta en gymnasieskola med miljöprofil i Ältadalen.

Så här blir det om ältaborna får det de vill ha

Seminarium 2

Program

Seminarium 2 hölls måndagen den 7 februari 2000 klockan 18.30 – 21.30 i Stavsborgsskolan. Det hade rubriken "Alternativa handlingsvägar – Vi beskriver den goda miljön". På seminariet deltog cirka 60 älta-bor och ett 20-tal tjänstemän. Seminariet inleddes med en presentation av resultatet från Seminarium 1. Därefter berättade landskapsarkitekt Per Söderblom om "Möjligheter och hinder i en deformerad natur". Diskussionerna genomfördes i åtta grupper under rubrikerna "Vad är minsta möjliga åtgärd?" samt "Vad vill vi ha i övrigt och varför?" Seminariet avslutades med en föreläsning på temat "Att värdera ett förslag – om kommande arbete".

Sammanfattning av svaren

Fullständiga svar finns i bilaga 2.

På frågan om vad som är "Minsta möjliga åtgärd" svarade de flesta grupperna med ett flertal punkter. Det mesta rörde sig om att rensa upp, sanera, flytta bilätervingen och andra störande verksamheter samt att fylla på med jord så att grundvattnet skyddas. Därutöver har några grupper också önskat belysning, gångstråk, motionsslinga, pulkabacke och öppet gräsfält. En grupp ville inte ha minsta möjliga åtgärd, utan större åtgärder.

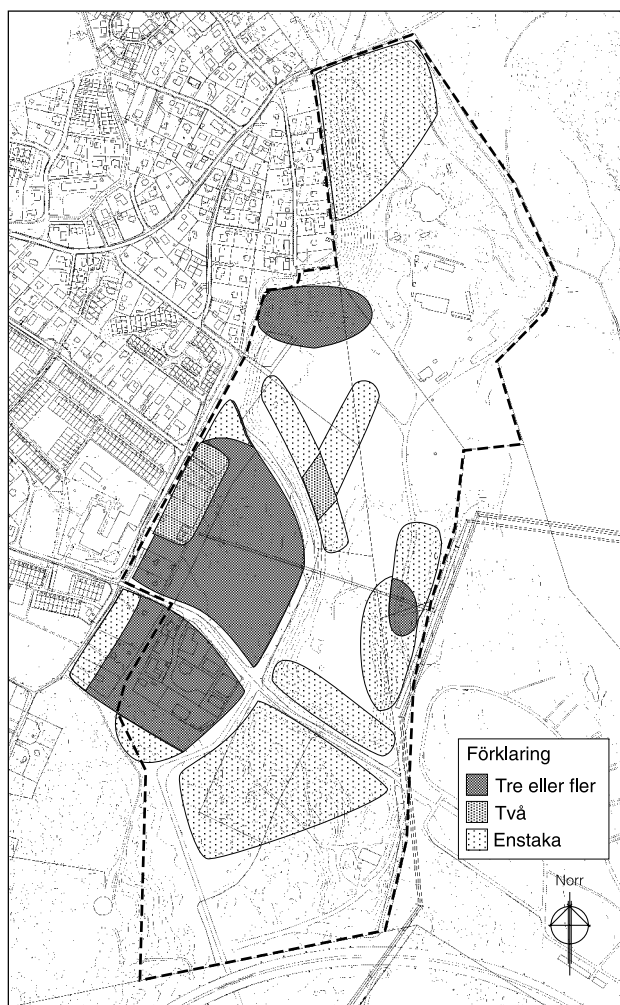
När det gäller vad grupperna ville ha i övrigt går mönstret mycket igen från Seminarium 1.

Grupperna kan tänka sig arbetsplatser i Ältadalen. Det kan vara småindustri, hantverksby, kontor och IT-by. De flesta vill ha arbetsplatserna mellan Storkällans väg och Tyresövägen, men det finns också förslag i östra delen av Ältadalen och i den västra delen där det idag finns småindustri. Några grupper vill dock flytta arbetsplatserna ifrån småindustriområdet till förmån för bostäder.

Bostäder har de flesta grupperna föreslagit till Ältadalens västra delar. Enstaka grupper har också föreslagit bostäder på ytterligare ett flertal platser i dalen. Många vill ha ungdoms- och äldreboende.

När det gäller trafiklösningar finns det en stor enighet kring att det behövs ny på- och avfart till Tyresövägen. Många har betonat att en utbyggnad av Ältadalen inte får öka trafikbelastningen runt befintlig bebyggelse. Några grupper har önskat bussförbindelse till begravningsplatsen.

Alla grupper ser Ältadalen som ett framtida naturområde och ett rekreationsområde. Gemensamt för de flesta grupperna är att man vill ha en stor öppen yta som kan användas till olika aktivite-

Sammanställning av gruppernas förslag till bostäder

ter. Vid denna tidpunkt under samrådet är det en stor enighet om amfiteater i den norra delen av dalen. Många vill också ha pulkabacke och el-ljusspår. Många grupper vill ha kvar modellflygplatsen. Därutöver finns en mängd olika önskemål som enstaka grupper står bakom.

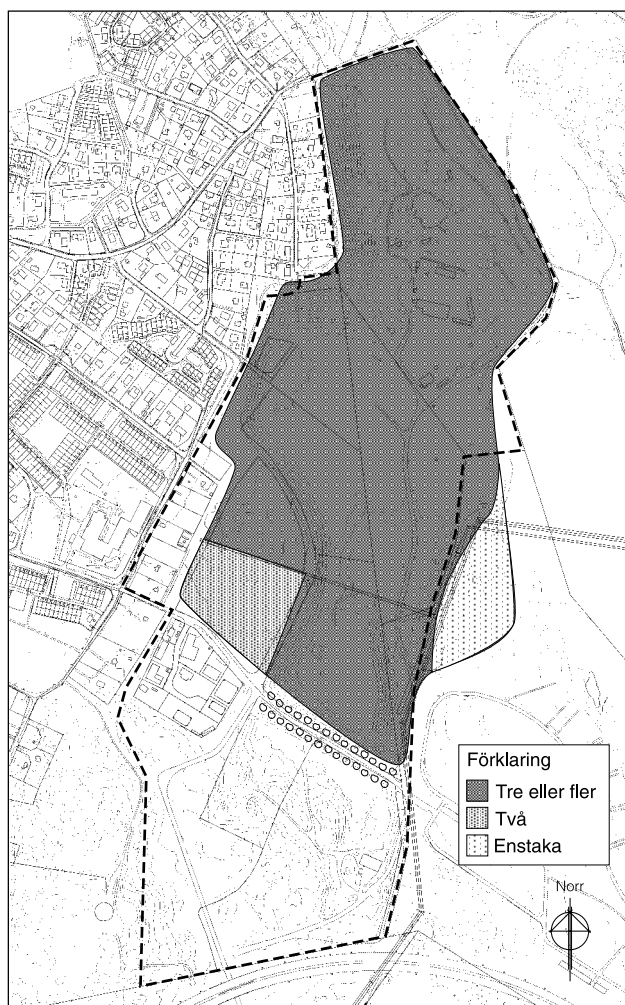
På detta uppslag visas en sammanställning av de kartor som grupperna gjorde under Seminarium 2. Gruppernas markeringar redovisas uppdelade på bostäder, grönsstruktur och verksamheter. På så sätt

framgår hur många grupper som föreslagit en viss användning och var.

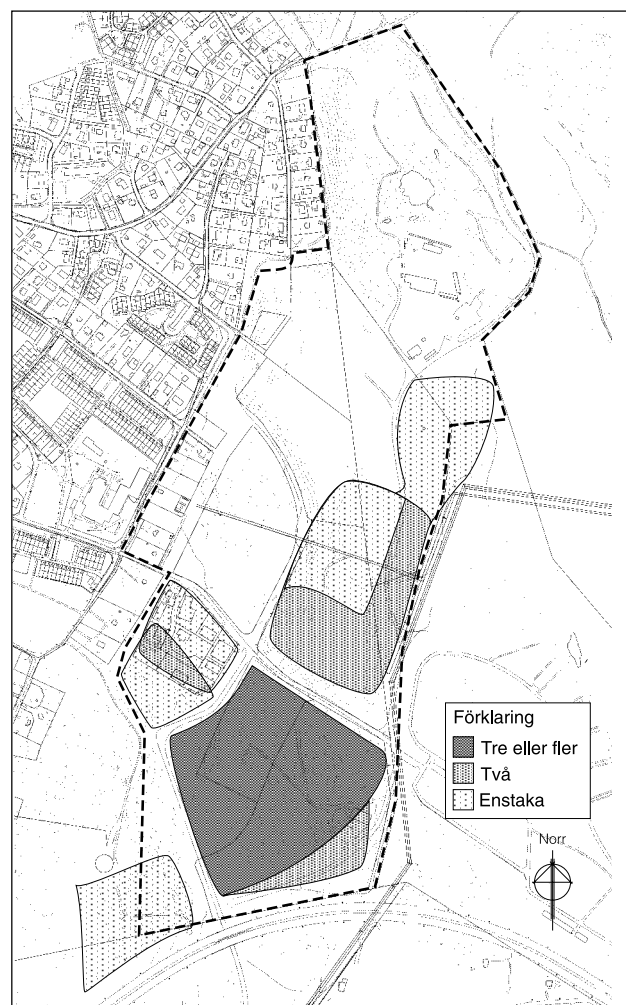
Synpunkter från elever i Stavsborgsskolans högstadium

Ältadalens historia beskrevs kort liksom bakgrunden till samrådet som pågår, samt samrådets uppläggning. Som stöd för diskussionen fanns Planeringsbok 1 och en presentation av resultatet från Seminarium 1.

- Nästan alla var uppväxta i Älta och många har

Sammanställning av gruppernas förslag till grönsstruktur

Sammanställning av gruppernas förslag till verksamheter

använt Ältadalen för skidåkning och pulkaåkning på några olika ställen.

- Ältadalen är ful och skräpig i dagsläget. Den borde rensas.
- Miljöförstöringen måste stoppas och bilåtervinningen måste tas bort.
- Ungdomsbostäder i Ältadalen är bra. De hamnar tillräckligt centralt för att vara attraktiva.
- Motocrossåkning vore synd att förbjuda helt, men den skulle kunna placeras nära Tyresövägen där det ändå bullrar.
- Linflygplatsen skulle också kunna flyttas till ett område närmare Tyresövägen så att den inte stör hela dalen.
- Badhus runt den naturliga lilla sjön verkar konstigt eftersom den bara är två decimeter djup. Någon badsjö behövs inte nödvändigtvis heller eftersom det är nära till andra bad.
- Däremot skulle det vara fint med en damm nere i dalen, gärna med fontän, och en anlagd park runt omkring.
- Idrottsanläggningarna bör placeras mer centralt i Älta, men det är bra med en stor gräsplan i Ältadalen så att Sigfridsborgsskolan kan använda den för fotboll, brännboll och annat.
- Ridhus kan vara svårt att anlägga i Ältadalen om man vill få en fungerande verksamhet. Det tar mycket plats om den ska vara en bra anläggning. Den måste upp till en viss storlek för att fungera. Annars måste man rida ganska långt till mer kompletta anläggningar. Det kan vara betydligt bättre att ge bidrag till närliggande anläggningar så att de får en god standard och kan användas av ältabor.
- Tanken på en gymnasieskola för att höja Ältas status är god, men det finns gymnasieskolor med miljöinriktning i närheten. Det kanske kan bli svårt att få elever.
- Amfiteater kan vara bra. Den borde kombineras med en festlokal. Det saknas festlokal i Älta.

Slutsatser

Vad gäller "minsta möjliga åtgärd" blir den samlade bilden av gruppernas svar mycket tydlig. Det råder en stor samstämmighet om att Ältadalen måste städas upp och rensas från miljöskadlig verksamhet. Bilåtervinningen vill alla flytta. De flesta vill också att marken täcks så att grundvattnet skyddas. En del tycker dessutom att ytterligare fyllning kan ske för att forma naturen lite bättre än i dagsläget, bland annat utmed Storkällans väg.

Utöver dessa åtgärder tycker flera grupper att dalen bör ställas i ordning för rekreation i form av gräs- och ängsmarker, el-ljusspår, cykelväg, pulkabacke, badsjö och liknande.

När det gäller "vad vi vill ha i övrigt" är enigheten inte total men ändå mycket sammanhållen för att vara ett samråd. I bostadsfrågan har endast enstaka varit helt emot, men de har inte drivit saken aktivt. Beträffande arbetsplatser är det samstämmighet i både vad man är emot (tung industri) och vad man är för (kontor, hantverk med mera). Till och med lokaliseringen av bostäder och arbetsplatser finns det god samstämmighet kring.

Det finns tydliga "tyngpunkter" i de samlade förslagen till naturmarkens utbredning samt lokaliseringen av bostäder respektive arbetsplatser. Därmed är de enstaka avvikelserna grupperna emellan inget betydande tolkningsproblem.

Trafikfrågorna är det också en mycket samlad åsiktsbild kring. Däremot är det mer splittrat i frågan om fritidsanläggningar. Idén att göra Ältadalen till ett sportcentrum med olika hallar har stött på motstånd. Det finns emellertid en minsta gemensam nämnare i önskemålen på stor bollplan, löparslingor, promenadstigar, gräsängar för brännboll, frisbee med mera samt pulkabackar.

Utvärderingen av Seminarium 2 visade att det fanns en förhållandevis tydlig bild av vad som skulle kunna föreslås för Ältadalen. Utifrån resultatet av andra samrådsseminariet utarbetades därför en planskiss.

En planskiss för Ältadalen

Utgångspunkter

Utifrån resultatet av Seminarium 1 och 2 togs en planskiss fram som underlag för diskussionen på det sista seminariet. Syftet med planskissen var att konkretisera diskussionen från Seminarium 2 till Seminarium 3 samt även att ge möjligheter till en vidgad diskussion utifrån en gemensam plattform.

Planskissen visar ett förslag som kan inrymma ältabornas önskemål, med hänsyn tagen till bland annat topografi, tänkbara lutningar på och anslutningar för vägar samt det som framkommit vid den geologiska undersökningen. De planförslag och övriga synpunkter som framkommit under seminarierna 1 och 2 har ställts mot varandra och tillsammans utgjort ett viktigt underlag för planskissen. Planskissen visar alltså inte summan av de olika gruppernas förslag utan bygger på en tolkning av synpunkterna och en vägning av önskemål som står mot varandra.

Utöver ältabornas önskemål och naturförutsättningarna har också ekonomiska aspekter utgjort underlag för planskissen.

Planskissen är grov och syftar till att redovisa en struktur som kan rymma många av de förslag och önskemål som kommit fram i samrådet.

Planförfattare

Planskissen, som presenterades i Planeringsbok 2 och som låg till grund för Seminarium 3, utformades av Håkan Jersenius, Bengt Smideman och Per Söderblom på Småstaden Arkitekter AB. Vilka huvudsakliga överväganden som ligger bakom planskissens utformning redovisas nedan. Planskissen redovisas på sidan 27.

Landskapsbehandling

Skissen innebär ett försök att skapa en dal med tydligt avgränsade landskapsrum.

Landskapet förändras genom schaktning och fyllning så att anslutningen mellan grop och omgivningen blir mjukare samt att vissa sluttningar får en så låg lutning att fritidsaktiviteter som pulkaåkning möjliggörs. Detta ska åstadkommas genom en så liten omflyttning som möjligt av massor samt i möjligaste mån med massor som finns i eller i gropens omedelbara närhet.

I samrådet har det rått full enighet om att dalens botten ska fyllas med ett skyddande jordlager, så detta är med som en grundförutsättning i skissen.

Landskapsrummet tydliggörs genom att sly tas bort i vissa delar och marken besås med gräs. Dessa gräsytor kan sedan användas för de utomhusaktiviteter som föreslagits under seminarierna. Gräsytorna inramas av skog. Den befintliga skogen gallras och städas. På detta sätt tillskapas ett öppet landskap i dalens mitt där också en ny sjö föreslås.

Gräsytor ska alltså möjliggöra fritidsaktiviteter både vinter och sommar. En god förebild är Haga-parkens gräsytor som lämpar sig såväl för pulkaåkning som picknick och artistuppträdanden. För att möjliggöra detta i Ältadalen måste vissa sluttningar göras flackare.

Alla ytor som använts som illegal soptipp snyggas upp så att de inte inbjuder till fortsatt tippning. Det kan förslagsvis åstadkommas genom att de berörda ytorna görs flackare, gallras och besås.

I skissen föreslås att träd bevaras i största möjliga utsträckning på bergspartierna i de södra delarna av området. De skyddar då effektivt mot vindar i den förhärskande vindriktningen. Vissa delar tas emellertid bort för att få in arbetsplatser men vissa ytor kan också rymma en kombination av träd och parkeringsplatser, rastplatser och andra anläggningar.

I sina kartskisser, se sidan 22–23, har grupperna mycket entydigt pekat ut ett område för grönska.

Samtidigt har grupperna pekat ut ett flertal områden för bostäder och arbetsplatser inom denna grönstruktur. Viss bebyggelse är därför inlagd i planskissen inom detta område för grönska och förutsätts gå att inordna på ett bra sätt.

Ny bebyggelse

Både före och under samrådet har det framkommit att ältaborna inte vill ha någon tung industri i området. På seminarierna har istället föreslagits småindustri, kontor och IT-by. Likaså vad gäller bostäder har man uttalat önskemål om småskalighet även om ett flertal kan tänka sig flerbostadshus.

Bostäder placeras i de flesta förslagen i anslutning till befintlig bebyggelse vid Storkällans väg och utmed Lovisedalsvägen. Likaså finns ett flertal ytterligare förslag till bostäder i dalen. Arbetsplatser är koncentrerade mot Tyresövägen, men också utmed Storkällans väg samt norrut från begravningsplatsen.

Planskissen bygger på idén att bebygga utmed Storkällans väg. I planen preciseras inte användningen av byggnaderna. Just här har grupperna föreslagit både bostäder och arbetsplatser. En viss blandning av bostäder och arbetsplatser kan skapa berikande variation. Det förutsätts ändå att området mot Tyresövägen blir arbetsplatser och att bebyggelsen i de norra delarna och övervägande delen utmed Storkällans väg blir bostäder i villor, radhus och flerbostadsvillor.

Några grupper har föreslagit bostäder eller arbetsplatser i de östra delarna av Ältadalen, samtidigt som flera också angivit dessa områden som grönytor. I planskissen har lite bebyggelse lagts in i den östra delen men inte placerats så högt upp och den kopplas till övrig bebyggelse västerut. Övriga områden i dalen som föreslagits av en eller två grupper har inte lagts ut som bebyggelseområden i planskissen.

Den nya bebyggelsen har lagts ut så att den relativt lätt kan kopplas till befintlig infrastruktur.

Bebyggelsen har placerats för att utnyttja söderlägen så mycket som möjligt.

Ny bebyggelse förläggs inte till dalens botten för där är lokalklimatet dåligt.

Den nya bebyggelsen placeras där den sociala kontrollen behöver ökas. Det innebär bland annat att nedskräpningen kan minska genom att hus placeras så att de som skräpar ner riskerar att bli sedda från fönster.

Ny bebyggelse placeras längs gatorna för att skapa tydliga gaturum och minska ledningslängder. Det ger också större möjligheter att få privata skyddade ytor på tomternas baksidor. När bebyggelse läggs mot befintliga tomter placeras den så att gott om grönska får plats emellan.

Trafiksystem

Trafiksystemet utgår från det i stort sett eniga kravet att anordna anslutningar till Tyresövägen. Dessutom är det tänkt att utgöra en värdad entré till Älta från Tyresövägen samt en värdig entré till begravningsplatsen via Storkällans väg. Dessa gator kan med fördel vara allékantade i enlighet med förslag från flera håll. Trafikstråken ska ha karaktären av lokalgator och inte genomfartsleder. Vid Storkällans väg föreslås ett torg som ger området en knutpunkt men också tar ner hastigheten på de fordon som passerar.

Gatunätet har lagts så att lutningar inte blir större än att de möjliggör handikappanpassning och samtidigt ansluter till befintliga gator och vägar.

Några grupper har varit inne på att en ny gata ska anläggas från entrén till begravningsplatsen och norrut in i dalen. Skissen följer detta till viss del men gatan går inte så långt upp utan viker i stället av västerut och ansluter till befintligt vägsystem. Det stämmer därmed ihop med kravet att dalen ska vara fredad från biltrafik.

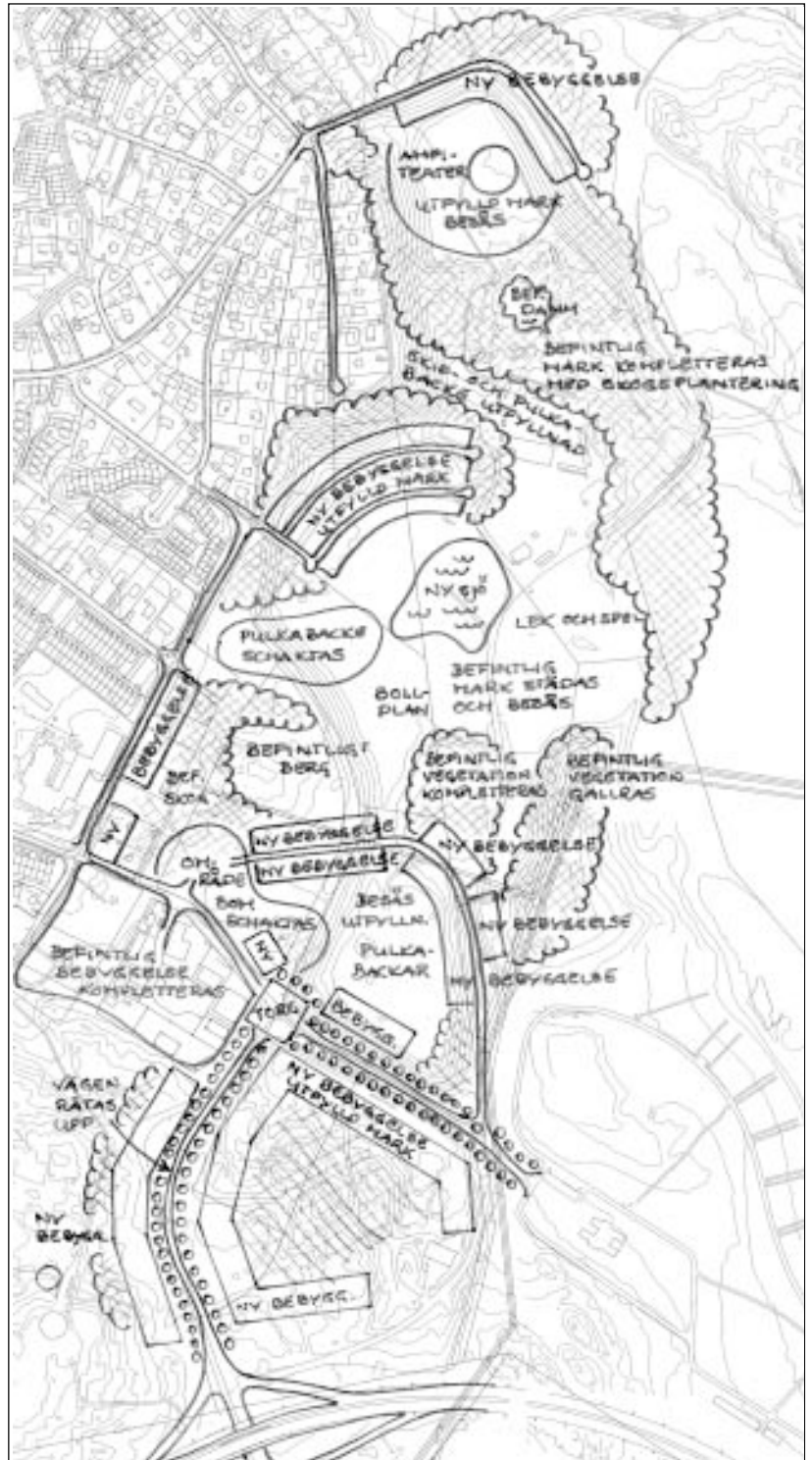
Fritidsanvändning

Planskissen för Ältadalen är utformad med tanke på att möjliggöra en rad fritidsaktiviteter såväl sommar som vinter. De skrymmande aktiviteter som många önskat har givits plats i skissen. Likaså har sluttningar som anpassats för skid- och pulkaåkning angivits. Dessa sluttningar är sommartid inte brantare än att man kan vandra uppför och nerför dem och de utgör då inte några betydande barriärer i landskapet. De flesta fritidsaktiviteterna förutsätts äga rum i dalens centrala delar men i den norra delen har en amfiteater föreslagits enligt flera önskemål. Den utnyttjar terrängen med gradänger i sluttningen och en enkel scen i botten. Modellflygplatsen har en övervägande del uttryckligen velat ha kvar i Ältadalen.

Utöver det som markerats i skissen ryms exempelvis elljusspår och andra motions slingor, naturpark för skogsmulle, odlingslotter och "frisbeegolfbana".

Några grupper har föreslagit sjö i Ältadalen för trivselns skull. En sjö är relativt lätt att anlägga i dalen, så en sådan har lagts in i planskissen. Förutom att ha ett värde för rekreation och fritidsanvändning skulle en sjö kunna höja värdet på Ötillkommande bostäder.

Planskiss

Seminarium 3

Program

Seminarium 3 genomfördes måndagen den 6 mars 2000 i Stavsborgsskolan. Rubriken för seminariet var "Mål – Vi gör ett underlag för program och plan". Seminariet inleddes med att plan- och exploateringschef Paul Ahlkvist samt Håkan Jersenius talade under rubriken "Från många idéer till program och plan – om processen". Därefter talade Bengt Smide-man och Per Söderblom under rubriken "Ältabor-nas önskemål om förslag till plan – om resultatet av Seminarium 2". Sedan talade Håkan Jersenius och Per Söderblom under rubriken "Att gestalta ett landskapsrum och att ange dess struktur och användning – om planskissen i planeringsboken". Därefter genomfördes grupparbeten kring den redovisade planskissen. 48 personer deltog i grupp-arbetena.

Sammanfattning av svaren

Fullständiga frågor och svar finns i bilaga 3.

Den områdesindelning som Småstaden Arkitek-ter gjort i planskissen var det stor enighet kring. Bostadsbebyggelsen i norr fick dock kritik från flera grupper. En grupp var också tveksam till bostäderna norr om Storkällans väg.

I de norra delarna har även amfiteater ansetts olämplig. I övrigt anser grupperna i princip samma saker som tidigare beträffande typ och utformning av bostäder och arbetsplatser. Detta ansågs då vara i linje med planskissens utformning.

När det gäller grönområdet har ett par grupper varit tveksamma till sjön. I övrigt har man mest velat försäkra sig om att vissa anläggningar finns med såsom elljusslinga, modellflygplats och fullstor fotbollsplan. I övrigt har planskissen accepterats.

Beträffande gatunätet i planskissen har grupperna varit mycket accepterande och mest uttalat tidigare krav om anslutning till Tyresövägen och buss-förbindelser. Grupperna efterlyser dock fler parke-ringsplatser.

Massförflyttningen i området ser man som ett nöd-vändigt ont som man vill ska planeras mycket noga för att inte störa. Detsamma gäller påfyllnad med jord som kommer utifrån.

En av de mest uppenbara intressekonflikterna är mellan miljö- och fritidsintressena å ena sidan och driften av bilåtervinningen å den andra. Det är dock endast företagaren och markägarna som vill ha bil-återvinningen kvar.

Slutsatser och korrigeringar av planskissen

Ältaborna har i stort sett varit mycket positiva till den grova planskiss som presenterades som en tolk-ning av de två första seminarierna. Det som älta-borna främst ville ändra på var bebyggelsen och amfiteatern i dalens norra del. Detta har man velat ta bort med hänvisning till att det är naturvårdsom-råde samt att det riskerar att alstra alltför mycket trafik.

Det har också påpekats från ett flertal att den bollplan som redovisas i skissen måste vara en full-stor bollplan med tanke på att Älta förlorar en boll-plan om idrottshallen byggs.

Några grupper efterlyser fler parkeringsplatser, och med tanke på att en fullstor fotbollsplan önskas i dalen är det viktigt att angöring och parkering till den tänks igenom ordentligt.

Utvärdering

Stor samstämmighet

När man genomför ett samråd med invånarna i en stadsdel/kommundel är det många intressen som berörs. Det är då givet att olika intressen måste vägas mot varandra så att en rimlig avvägning görs i de skisser som tas fram för den framtida markanvändningen. I samrådet om Ältadalens utveckling har det mot bakgrunden av alla förekommande intressen varit förhållandevis få intressekonflikter och behov av kompromisser.

På det sista seminariet i samrådet om Ältadalen fanns en relativt konkret skiss med som ett diskussionsunderlag. Vid den konkretiseringsnivån hade det kunnat visa sig att det fanns fler intressemotsättningar, men resultatet från seminariet var fortfarande samstämmigt. Undantaget är markägarentresset i den norra delen av dalen.

Man kan konstatera att det var mycket lika uppfattningar mellan seminarierna trots att det inte var helt och hållet samma deltagare. Det var i första hand detaljeringsgraden som skiljde. En orsak till att det rädde en sådan stor konsensus i diskussionerna på det sista seminariet kan bero på att de med avvikande åsikter accepterade majoritetens vilja. Det är i så fall ett gott betyg till den demokratiska processen.

Några skiljaktigheter

Samtidigt som samrådet i huvudsak varit mycket samstämmigt har det funnits olika uppfattningar i enstaka frågor. Bland annat vill vissa ha relativt påkostade idrottsanläggningar i Ältadalen såsom idrotts-hall och badhus, medan andra velat se Ältadalen som ett grönområde. Framför allt av ekonomiska skäl som Ältaborna själva framhåvt innehåller planskissen inga byggnader för fritidsaktiviteter. Idén att flytta idrottshallen till Ältadalen istället för den planerade platsen i Älta har också fått motstånd i samrådet.

Sjö eller inte sjö i centrala Ältadalen har diskute-

rats och planskissen innehåller ett förslag till vatten-system. Det är trots allt fler som varit för vatten än emot och detta tycks vara förhållandevis enkelt att anordna.

Stall/ridhus har också diskuterats men flera har påpekat att närliggande anläggningar har bättre förutsättningar att fungera bra.

Amfiteater har både förespråkare och motståndare. Så som den var placerad i planskissen accepterades den inte. Däremot kanske den skulle accepteras om den låg i östra delen av dalen.

Den tydligaste intressekonflikten i Ältaområdet har stått mellan natur- och miljöintressen å ena sidan och driften av bilåtervinningen å den andra. Företagaren som driver bilåtervinningen samt markägaren vill ha verksamheten kvar. Ältaborna är emellertid helt eniga i sitt krav på att bilåtervinningen ska flytta.

Sammanfattande slutsatser

Stor enighet har nåtts i en rad frågor under samrådet. Efter Seminarium1 stod det klart att man inte behövde diskutera utifrån så många olika planalternativ. I grunden ville nästan samtliga att skräpigheten och miljöproblemen åtgärdas, inklusive att bilåtervinningen flyttas, och att landskapet snyggas till.

En bred enighet fanns också kring principen att nya bostäder kan byggas, i första hand i anslutning till Storkällans väg och Lovisedalsvägen. Likaså fanns det ett samförstånd kring att arbetsplatslokaler kunde byggas i första hand mellan Storkällans väg och Tyresövägen. Motståndet mot tung industri och kraftigt bullrande verksamheter var dock stort. Det var också ett starkt önskemål att Ältadalens centrala delar ska användas för rekreation. Det var också närmast ett enhälligt krav att anslutning till Tyresövägen ska byggas som en förutsättning för förändringarna i Ältadalen.

Seminarium 2 ledde till en precisering av vilka områden som kan bebyggas. Seminariet gav också en lite tydligare bild av vilka fritidsanläggningar ältaborna prioriterar.

På seminariet bekräftades det som sagts tidigare om bostäderna; att det ska vara villor, radhus och flerbostadsvillor med stort inslag av ungdoms- och äldreboende. Det bekräftades också att man helst ser massbalansering inom Ältadalen, men att jord kan tas utifrån om det inte räcker för att skapa ett tillräckligt tjockt skyddande jordlager.

Vid tolkningen av resultatet av Seminarium 2 stod det klart att det var så samlat att det skulle räcka med en enda planskiss för att diskutera vidare. Visserligen fanns det skillnader mellan grupperna i både vad de skrivit och vad de ritat, men andemeningen var lika hos grupperna och skillnaderna gick att sammanjämka ihop till en gemensam planbild. Planskissen som togs fram utgjorde underlag för diskussionerna på Seminarium 3.

Seminarium 3 innebar till stora delar en bekräftelse på att tolkningen av tidigare seminarier var rimlig. Tolkningen är konkretiserad i planskissen och beskrivningen till planskissen. Undantaget var Ältadalens norra del där många var skeptiska till bebyggelsen och amfiteatern. Därutöver ville man mest få bekräftat att fotbollsplanen är fullstor och att modellflygplatsen och motionsslingorna är med. Det innebär att planskissen med undantag för den norra delen kan stå som slutresultat av samrådet tillsammans med beskrivningen av skissen.

Samrådet var så samstämmigt, både mellan seminarierna och på det sista, att någon alternativskiss inte är aktuell. Däremot kan bilden komma att ändras när detaljeringsgraden i underlag och i kommande planförslag ökar.

Nu, efter Seminarium, finns alltså en förhållandevis konkret och samlad bild av ältabornas syn på Ältadalens framtid.

Är då samrådsresultatet en hållbar bild av ältabornas syn på Ältadalen? Enligt ovan är det så beträffande

det 100-talet ältabor som deltog. Deltagarna har uttryckt sig positivt till hur seminariet genomförts vilket talar för att resultatet är en hållbar tolkning av samrådet. Så frågan är bara om deltagarna är representativa för alla Ältabor. Det 15-tal elever som deltog på lektionstid bekräftar till stor del de övriga deltagarnas representativitet. Däremot har viss kritik riktats mot kommunen för bristande information om samrådet. Det har inte gått ut direktutskick till alla hushåll, men seminarierna har annonserats på ett flertal platser i Älta, lokaltidningen samt på kommunens hemsida. Alla deltagare har fått personlig information om kommande seminarier. Det kan ändå konstateras att samrådet samlade fler invånare än vad plansamråd normalt brukar samla och därmed får betraktas som ett brett samråd.

Frågor och svar på Seminarium 1

Enskilt arbete: Älta och Ältadalen i mina drömmar

Bostäder

- Stort inslag av bostäder i norr, villor, radhus, flerfamiljshus
- Ungdomsbostäder
- Bygg bostäder
- Bostäder i blandad bebyggelse väster om dalen
- Bostäder, ekologiskt byggda, allmännytta
- Bostäder i en mindre del
- Flerbostadshus ungdomar, vänstra (norra?) gropan
- Bostäder för ungdomar, pensionärer och yrkesarbetande
- Bostäder runt sjösystem i norr
- Bostäder – exklusiva sluttningshus, ungdomsbostäder, seniorboende
- Bostäder i övre delen av dalen
- Småskalig flerbostadsbebyggelse
- Hyresrätter
- Seniorbostäder
- Bostäder för unga, gamla och särskilt boende
- Bostäder för unga och äldre
- Flerbostadshus två – tre våningar

Arbetsplatser

- Gör "lilla dalen" (motocrossdelen) till kontorsområden med ev kompletterande lätt industri
- Arbetsplatser söder om Storkällans väg
- IT-center, energicentrum
- Arbetsplatser, mindre och större
- Arbetsplatser i övervägande del
- Arbetsplatser i högra (södra?) gropan
- Kontor/småindustri i anslutning till kyrkogården
- Flytta skräpig verksamhet (Rivners) mot motorvägen
- Producerande företag, familjeföretag
- Lätt industri och kontor mot Tyresövägen
- Många arbetsplatser
- Flytta industriområdet närmare motorvägen
- Kompetenscentrum – IT-företag – dataskola för vuxna
- Företagsby
- Fler arbetsplatser
- Konstnarsverkstäder
- Småskalig industri/hantverk, glas, smide, textil
- Småindustri i söder

- bygg arbetsplatser
- Industrilokaler
- Kontor och småindustri
- Teknikföretag

Fritidsanläggningar

- Stort inslag av kontor
- Hantverk, småindustri
- Idrottscentrum, riktig fotbollsplan, omklädningsrum, hockeyrink, riktig äng för brännboll mm.
- Rekreationsområde i första hand där barn och gamla umgås
- Idrottsanläggningar i mitten
- Idrottsplats och hundrastplats
- Rekreationsanläggningar
- Flera sammanhängande sjöar
- Natur och fritid ges stort utrymme
- Idrottscenter, även handikappidrott
- Konstfrusen pulkabacke
- Fritidsanläggningar, modellflygfältet
- Bevarad grön dal för fritidsaktiviteter
- Bordtennishall, gymnastikhall (?), grön dal med fritidsaktiviteter
- Stor sportarena behövs
- Modellflyget kvar
- Bollplaner, minigolf
- Sportområde – flytta hit Älta IP
- Fritidscentrum med sporthallar, modellflyg
- Idrottsområde
- Fritidsanläggningar, bollplan, tennis, boule, gräs
- Kalkbacke, rundskridskobana
- Intakt dal för fritidsaktiviteter
- Sportanläggningar i norra delen
- Bollplan
- Simhall

Trafik

- Trafik till högra (södra?) gropen via Tyresö
- Busslinje – Evalundsvägen – genom gropen – Erstaviksvägen
- Uppsnygning av Storkällans väg
- Buss till kyrkogården
- Bättre belysning
- Gör Storkällans väg till en trevlig allé
- Bygg ramper
- Bevaka befintliga och nya trafikproblem
- Kollektivtrafik viktig

Övrigt

- Gör Ältadalen till en del av Älta – inte ett samhälle för sig
- Gör Ältadalen till ett aktivt samhälle – inte sovstad
- Utökad service
- Gymnasium med ekologisk inriktning
- Lokaler för kultur
- Levande kulturutbud
- Enkel servering, bankomat, försäljning av busskort
- För alla åldrar – fritiden berikas
- Föreningslokaler, kulturhus
- Bevara Älta som sovstad – ej industri
- Daghem med parkanläggning
- Kafeteria
- Bageri
- Central tvättstuga
- Samlingspunkter/kulturhus
- Ett kretslopp Ältadal med kyrkan som slutpunkt
- Vinodling
- Tekniska VA-innovationer med hänsyn till grundvattnet
- Bevara befintliga grönområden och våtmarker
- Handelsträdgård
- Bilskroten bort
- Skydda grundvattnet
- Koloniområde
- Visa hänsyn till begravningsplatsen
- Sammanträdes-/klubblokal
- Ältas Dalhalla
- Uppsnygning av området

Vill inte ha

- Ej genomfartstrafik
- Ej betongfabrik
- Man behöver inte ramper för att städa upp
- Ej hockeyhall
- Ingen ny bebyggelse

Grupparbete: Detta är Älta och Ältadalen

Fråga 1: Finns det någon typisk "ältastil", "ältaanda" eller "platsens själ" som är väsentlig att ta fasta på?

Älta har fortfarande en slags "bykänsla" som kännetecknas av samhörighet och trivsel. Man bryr sig om varandra. Det kan ha flera orsaker, bland annat de många idrottsföreningarna som fungerar utmärkt. Älta är nära både stan och naturen, men läget är lite av "blindtarmsmodell", lite utanför och isolerat rent geografiskt. Det har kanske hållit Ältaborna samman. Slumpmässighet. Mångfald. Blandning. Älta var ett sommarstugeområde som har omvandlats till permanentbostäder genom inpassning och komplettering med ny bebyggelse.

Det finns mångfald i bakgrunder; Gustav med 40-fotsbåt på tomten plus ett antal grävmaskiner etc. Stor oordning som accepterades tack vare att en bror bodde på tomten intill där stor ordning gällde.

Det är en känsla av att bo på landet att bo i Älta. Det finns öppna marker. De håller på traditioner och har bra sammanhållning. De ställer upp för varandra (främst mot kommunen).

Ältastilen – tidigare fritidshus. Vill ha lugnet och närheten till naturen. Vill inte ha förändringar. Känner sig styvmoderligt behandlade från övriga kommunen.

Närhet till natur och nödvändigheten av rekreationsaktiviteter. Ältas byggnadstradition är villor och radhus, något som skall tas fasta på. Älta karaktäriseras mycket av bebyggelsens 20-talsstil, men även av 70-talsstil.

Ältaborna tar saken i egna händer på grund av en slags cowboymentalitet som gör att man inte finner sig i vad som helst.

Fråga 2: På vilket sätt är grusgropen Ältadalen som företeelse förknippad med Älta och dess historia?

Ältadalen ligger väldigt mycket utanför och har nog inte uppmärksamats så mycket. Intresset har väckts av de diskuterade förändringarna på senare tid, med början vid Ältadagen -98. Men den används ju som promenadområde och för motocross.

Tidigare gick en kommunikationsled i den östra delen, nordsydlig riktning, där man körde med häst och vagn.

Ältadalen är en gammal grustäkt som inte återställts på rätt sätt och därför är en miljöskuld.

Ältadalen var tidigare grustäkt, stenkross och industriområde.

Ältadalen upplevs som en soptipp och plats för skrottpölsa sedan mer än 30 år. Här försiggår mycket skumrask. När Lugnets industriområde lades ner kom en hel del därifrån.

Fråga 3: Vilken typ av verksamheter (rekreation, företagande med mera) saknas i Älta?

- Föreningar och aktiviteter och som inte är idrottsrelaterade och samlingsplats för sådana verksamheter.
- Arbetsplatser
- Cykelverkstad
- Allaktivitet, nöjen- och samlingspunkter
- Platser för utomhussporter, speciellt fotboll om det byggs en ishall i centrum
- Ett stall för tjejerna i Älta. Det finns stora områden att rida på och kanske går det att hyra beteshagar på Erstaviks mark.
- Golf saknas inte
- Fritidsgård av något slag
- Fritidsanläggning
- Elljusspår
- Idrottsanläggning (ishall, bollhall)
- Simhall. Badanläggning
- Naturlig samlingsplats
- Socialkontor
- Systembolag
- Tomter för småföretagande till exempel mindre verksamheter (kontor med lager i mindre skala)
- Industri och hantverk under 15 anställda
- Det saknas företagande. Det som finns är serviceaffärer.
- Rekreation finns tillräckligt. Om något behövs är det ett allaktivitetshus och detta ska inte ligga i Ältadalen.
- Större fotbollsplan, ishall, elljusspår och byggnader för omklädning. Ett område likande Hellasgården efterfrågas. Pulkbackar och skidbackar är andra efterfrågade aktiviteter.
- Älta saknar arbetsplatser, till exempel lätt industri av samma typ som i Skarpnäck. Det är också mycket dåligt med service. En bra livsmedelsbutik saknas.
- Ältadalen är ett bättre läge för sportcenter än det befintliga.

Fråga 4: Vilken typ av bostäder saknas i Älta?

Billiga ungdoms- och seniorbostäder. De måste dock vara lokaliserade mer centralt än i Ältadalen, eftersom de grupperna har andra behov än den "45-åriga medel-äldern". De äldre behöver gångavstånd till servicefunktioner och de unga vill inte bo i nyproduktion, utan i billiga

Fråga 5: Hur och av vilka används grusgropen? Markera de olika användningssätten på en av de bifogade kartorna.

bostäder med tillgång till goda allmänna kommunikationer.

Det finns för få mindre hus i Älta och ett överflöd av villor och småhus. Exempel på bra bostäder finns i Lindalen i Tyresö. Där bor åtta familjer i varje hus med både äldre och ungdomar. Samtidigt önskar gruppen fortsätta i den byggnadstradition som finns i Älta, vilken innebär villor och radhus.

Företagsverksamhet i form av bilåtervinning och litet industriområde. Södra delen av området är i praktiken en motocrossbana och i mittersta delen finns en plan för modellflyg. Människor promenerar med sina hundar eller går till kyrkogården. I norra delen finns en liten sjö, där det lär finnas fisk. Det är skräpigt överallt. Området är skyddat och dumpning av sopor kan ske ostört. Det finns en transformatorstation vid Lovisedalsvägen och en kraftledning går över området.

En deltagare brukar jogga genom området. Tanterna promenerar till kyrkogården.

Motorcykelåkare från södra delarna av Stockholm åker cross i området, på ett aggressivt sätt. Det förekommer även försäljning nattetid av allehanda saker. Denna försäljning är mest lokaliserad runt byggnaden i det sydöstra hörnet.

Förutom för tipp och skumraskaffärer används Ältadalen för smidesverkstad, bilåtervinning, lackverkstad, begravningsplats, svamplock, kalkåkning och promenader.

Fråga 6: På vilket sätt påverkar nuvarande användning naturmiljön?

Förmodligen negativt med tanke på nedskräpningen och bilåtervinningen. Den kanske släpper ut föroreningar till grundvattnet. Varje gammal bil innehåller säkert ett par liter olja. Dessutom förfulas naturmiljön. Otillåten tippning av byggavfall, grovsopor, plåt, batterier, bildelar med mera.

Crossåkningen sliter enormt på naturmark och gör området otillgängligt för vanliga ältabor genom att de inte kan vistas säkert i området.

Fråga 7: På vilket sätt påverkas Älta och dess befolkning av nuvarande användning?

Väldigt lite faktiskt. Man passerar på väg till kyrkogården och märker trafiken och kommersen som hör samman med bilåtervinningen. Man känner stor olust över den verksamhet som sker och bedrivs

både som tillåten och otillåten sådan. Nuvarande användning på verkar lite. Lite surr hörs från flygklubben men detta är inte störande. Lite buller kommer från olovlig motorcrossåkning i södra gropen. Största störningen är Tyresövägen.

Denna grupp upplevde däremot inte den illegala handeln nattetid som något hot. Däremot var mörkret lite besvärande för utevistelsen. Skräpet stör. Många tycker också det är obehagligt att vistas där.

Fråga 8: Vilka nackdelar ser ni med nuvarande användning?

Det finns risker att grundvattnet förorenas på grund av olaglig dumpning. Nedskräpningen inbjuder till mer nedskräpning.

Det är en brist att det inte finns möjlighet att utnyttja de naturliga förutsättningarna för naturvistelse och rekreation i området.

Motorcykelåkning upplevs besvärande samt att inga iordninggjorda fritidsanläggningar finns att tillgå. Dessutom är belysningen bristfällig. Genomfartstrafiken upplevs som mycket besvärande för boende längs Evalundsvägen. Rädsla finns att trafiken kommer att öka på denna väg. Idag har några hus längs denna väg fått sättningar på grund av tung trafik.

Fråga 9: Vilka fördelar ser ni med nuvarande användning?

Det finns fria rekreationsytor för till exempel dagisutflykter och hundägare. Positivt för de som håller på med motorcross och modellflyg, vilka mestadels är ungdomar. Det finns bra kälk- och pulkbackar. Gropen är också ganska vacker som den är idag. Klubben för modellflygning upplever området utomordentligt för deras aktiviteter. De hävdar dessutom att de skapat intresse bland ungdomarna i området. Inga.

Fråga 10: Beskriv marken och naturen i grusgropen och dess närhet samt markera områden med olika karaktär på den andra kartan.

Norra delen är en öppen yta med branter omkring, med ganska uppväxt skog. Den södra delen är kuperad. Det ger ingen känsla av att vara en gammal grustäkt. Den höjd som skiljer gropen från Tyresövägen vill gruppen ha kvar. Området längst ner i botten är mycket sankt. Modellflygarna har fyllt upp med massor för att få ett något så när torrt område att utnyttja. Tallplantor tränger ner längs kanterna.

Det finns inte några särskilt fina områden i Ältadalen, men i den södra delen finns en del fina hållar.

Karta med en sammanställning av gruppernas markeringar finns i Planeringsbok 1, sidan 15.

Fråga 11: Notera viktiga målpunkter i Älta och hur grusgropen påverkar kommunikationerna mellan dessa målpunkter.

Kyrkogården är en viktig målpunkt och för att nå den används Storkällans väg.

Cykelvägen till Tyresö är en mycket viktig förbindelse. Skolorna, Älta centrum med affärerna, Tyresö centrum.

Smittrafik från Tyresö mot Stockholm genar via vägarna i grusgropen till Ältavägen. Grusgropen påverkar bara genomfartstrafiken, inte övriga målpunkter i Älta. Boende i närheten av gropen åker till Tyresö för att handla och kör genom gropen söderut. Många bilister med ärenden till industrierna åker gärna Evalundsvägen och genar sedan genom gropen och längs Solvägen. Vägen till kyrkan är mycket undermålig och de stackars tanterna har en bit att gå när bussar inte går eller går väldigt sällan (oenighet i gruppen). Vägen till kyrkan passerar Ältadalen och är inte särskilt lyckad. Den är inte värdig utan gör besökaren extra beklämd.

Fråga 12: På vilket sätt och var tar man sig idag fram i grusgropen? Rita in viktiga gångstråk etc på kartan med markanvändning.

Den västra sidan är alldeles för brant för att man ska ta sig ner där, förutom via Storkällans väg. Man kan gå Erstaviksvägen och sedan ta sig runt den norra delen för att nå gropen österifrån. I gropen finns flera vägar och gångstråk.

Gångstråk till kyrkogården och längs vägarna ned till gropen. På den norra sidan promenerar folk upp mot naturreservatet. I den södra änden promenerar man inte, men en gruppdeltagare joggar längs den väg som sträcker sig söderut mot Tyresö.

Karta med en sammanställning av gruppernas markeringar finns i Planeringsbok 1, sidan 15.

Fråga 13: Sammanfatta vad gruppen tycker är viktiga förutsättningar för det kommande arbetet med Ältadalens framtid.

- Bilåtervinningen tas bort.
- Att utreda hur grundvattnet skall skyddas, hur mycket fyllning som krävs ur miljösynpunkt. Även undersöka om man eventuellt kan använda Ältasjöns bottensediment för att skapa ett organiskt jordlager. Gropen bör inte fyllas mer än nödvändigt.
- Man bör behålla gropens karaktär och utnyttja topografin. Man bör också sträva efter en naturlig övergång från den befintliga bebyggelsen västerut och bibehålla öppenheten österut mot Erstavik. Ältadalen måste bli en del av Älta och det är viktigt att inte "stänga av" området, oavsett vilken bebyggelse eller användning det blir. Om det ska byggas bostäder är det därför bäst att placera dessa i den västra delen.

- Trafiklösningen är viktig. De boende på Erstaviksvägen får inte påverkas av ökad trafik. Tillgängligheten med allmänna kommunikationer måste anpassas i förhållande till de verksamheter och aktiviteter som skapas. Nuvarande busslinje kan förlängas in till området och eventuellt ända till Skrubba.
- Arbetsplatserna måste skapas inom verksamheter som driver samhället framåt, inte någon kortsiktig bruksverksamhet som gör området skräpigt och bullrigt. För att knyta an till bykänslan måste småskalighet eftersträvas. Blandad verksamhet är att föredra, med företag och hantverksby med både hobby- och yrkesverksamhet till exempel. Man kan jämföra med Nacka Strand som rymmer både multinationella företag och små sjöbodrar. Arbetsplatser bör placeras söder om Storkällans väg.
- Grundvattenskyddet är viktigast. Behov av bostäder, främst i skogspartiet i sydväst annars måste nog en stor utfyllnad av gropen ske.
- Måste nå ut till folk så att en lösning kan ske i samförstånd.
- Arbeta med Ältadalen på lång sikt samt i den takt vi orkar med. Måste ha en grundplan för hela grusgropen. Norra delen tror gruppen att man får avvakta med på grund av annan markägare än kommunen.
- Önskar i första hand att groparna fylls igen med rena massor för att senare kunna användas för vilket ändamål som helst. Utfyllnaden ska säkra grundvattenkvaliteten och göra det möjligt för en framtida bebyggelse. När utfyllnaden är färdig kan blandbebyggelse ge ungdomsbostäder och äldreboende. Småhantverkare kan etableras. Allt utfyllt material ska igenplanteras med växter som harmonierar med omgivande natur.
- Önskemål för den fortsatta planeringen: En modell eller profilskiss som visar höjdskillnaderna i grusgroparna.
- Att vid byggande av ramper till Tyresövägen inte tillåta tung trafik längs Evalundsvägen.
- Att lysa upp området och då speciellt vägen mot kyrkogården.
- Att inte tillåta någon som helst tung industri i området typ betongfabrik. Lättare industrier som hantverksindustrier och IT-centra accepteras däremot mot Tyresövägen.
- Gruppen poängterar hela tiden hur viktigt det är med möjligheter till friluftaktiviteter och att elljusspår och övriga anläggningar för detta borde etableras.
- Gruppen vill absolut inte ha någon golfbana i området.

- Bostäder är önskvärt i de västra delarna av området, där det idag finns lättare industrier (Rivners och co) samt på platån på andra sidan om vägen. Bostadsområdet bör höras samman med dagens bostadsområde, visuellt och fysiskt. Ungdomsbostäder önskvärt.
- En väg i nordsydgående riktning bör anläggas nära gropens östra kant.
- Kommunikationerna mot Ältas centrum bör ses över noggrant eftersom det ligger långt från gropen.
- Kommunal statistik efterlyses som visar vilka bostadstyper som behövs samt vilka näringsgrenar som vill etablera sig.
- Betongfabriken får för få anställda och alstrar för mycket tung trafik.
- En viktig princip för Ältas framtid är att det ska finnas bostadstyper och service så att alla kan bo kvar i livets olika skeden.

Grupparbete: Älta och Ältadalen i våra drömmar

Finns det någon användning som är olämplig i Ältadalen?

Tung och ful industri (till exempel kross, betongindustri). Inte trafikintensiv verksamhet. Det gäller hela Ältadalen.

Gäller detta någon speciell del av området eller hela?

Olämpliga användningsområden är skjutbana, motorsporter och andra miljöstörande verksamheter på grund av buller och föroreningar, typ betongindustrier och andra tyngre industrier. Önskar ej verksamheter som orsakar ökade trafikmängder.

Tyngre industriverksamhet är olämplig i hela området. Det är olämpligt med utfyllnad för bostadsbyggande. Det måste finnas billigare sätt att skapa bostäder. Möjligen kan man tänka sig bostäder precis norr om det nuvarande industriområdet.

Frågor och svar på Seminarium 2

Grupparbete

Vad är minsta möjliga åtgärd?

- Inga minsta möjliga åtgärder. Skulle i så fall vara "Gör något för ungdomen" till exempel ungdomscentrum.
- Fyllnadsåtgärder för att skydda grundvattnet.
- Återställ marklagret för naturbildning och längs en zon mot Erstavik ska förutsättningar för en levande natur skapas.
- Fyllnadsåtgärder längs Storkällans väg, båda sidorna, för att skapa "former".
- Städa upp.
- Förhindra vidare tippning.
- Ta bort bilåtervinningen.
- Bered gångpassager på lämpliga ställen i sluttningarna.
- Sanera och återställa miljön – grustakten. När området har sanerats ska det utnyttjas för bebyggelse och verksamheter, dock helst inte bostäder.
- Ältadalen bör fyllas upp så att grundvattnet skyddas bättre. Andra åtgärder bör vidtas för att hindra eventuell ytterligare miljöförstöring. Bilåtervinningen bör tas bort.
- Enklare, ej så kostsamma åtgärder för rekreation och friluftsliv görs, till exempel badsjö och pulkabacke. Stor hänsyn ska tas till befintlig natur. Så mycket som möjligt sparas.
- Skydda grundvattnet utan att använda schaktmassor från sprängningar från till exempel Södra Länken.
- Bättre belysning på Storkällans väg och Grustagsvägen.
- Anlägg cykelbana mot Lindalen.
- Minsta möjlighet – snygga till.
- Göra en naturlig övergång till Erstavik (gräsäng/trädplantering).
- Bilåtervinningen skall på sikt bort.
- Åtgärder genomförs för att återställa dalen och skydda miljön.
- Miljöfarlig verksamhet tas bort.
- Storkällans väg måste rustas upp. Även området närmast vägen.
- Vägbesynning och elljusspår.
- Bilåtervinningen bort. Även om skroten uppfyller miljökraven så drar den med sig skräpig verksamhet.
- Uppsnyggning av slänterna runt Grustagsvägen.
- Fyll ut gropen söder om Storkällans väg.
- Fyll ut grusgropen med minsta möjliga material för att klara grundvattnet. Skapa en ängs-/naturmark.

- Rensa grusgropens slänter.
- Vägen genom gropen görs till ett elljusspår.
- Rensa upp allt skräp som legat i decennier.
- Skydda grundvattnet.
- Skapa ett öppet fält som kan användas till lite av varje.
- Ta bort bilåtervinningen (tyckte gruppen enhälligt). Det går aldrig att kontrollera verksamheten tillräckligt i ett så känsligt läge. Många kunder går och plockar bland bilarna.
- Begränsa möjligheten att köra bil i dalen.
- Anlägg gräsytor i dalen. Gräsbeläggning inbjuder ej till fortsatt tippning.
- Ta kontroll över området. Belysning är en viktig åtgärd för detta.
- Anlägg en värdig kyrkogårdsentré. En trädallé är ett bra sätt.
- Flytta Rivners. De stör miljön (vägen till kyrkogården) och inbjuder till tippning.

Vad vill vi ha i övrigt och varför?

- Satsa på specialinriktad gymnasieskola i nära samarbete med Tyresö.
- Natur/fritid/idrott i den mellersta delen av dalen.
- Småindustri/hantverk. Kontor inom den södra delen av dalen mellan Grustagsvägen och Storkällans väg.
- Bostäder i form av smålägenheter för ungdomsboende (billiga) inom den västra delen av området öster om Lovisedalsvägen.
- Park och naturområde inom den norra delen av området. Bilåtervinningen bort.
- Både väst- och östriktrade ramper till och från Tyresövägen vid Grustagsvägen.
- Vi vill ha rekreationsområden men inte så stora och kostsamma anläggningar. Dalen ska inte "fyllas upp" med aktiviteter. Utgångspunkten är att utnyttja dalen, framförallt norra delen, så som ett rekreationsområde utan att göra för stora ingrepp. Uppfyllnad görs där så behövs för att skydda grundvattnet. De branta slänterna flackas till genom att ytterligare massor påförs. Utifrån dessa förutsättningar skapas ett grönt, svagt kuperat, parkrum. Någon slänt kan utnyttjas såsom en "amfiteater" och en enklare scen byggs upp nedanför. Längst upp i dalen tillåts grundvattnet stiga upp ytterligare och en "våtmark" skapas med promenadstråk. Viktigt att området görs tilltalande och säkert. Folk ska våga vistas där. Gärna belysning.

Eventuellt kan ett badhus anläggas i den djupaste svackan. Modellflygbanan får gärna vara kvar. Tanken är att till exempel midsommarfirande och olika typer av konserter kan hållas i dalen. Rekreationssområdet ska vara ett område man gärna åker till för att till exempel ha picnic.

- Bostäder i form av mindre flerfamiljshus ska finnas, gärna i form av äldre- eller ungdomsbostäder. Bostäderna placeras i området norr om Storkällans väg och nedanför Lovisedalsvägen. En barnstuga behövs i anslutning till bostäderna.
- Industriområde behövs också för att finansiera iordningställandet av dalen och rekreationsåtgärderna. Industriområde föreslås placeras närmast Tyresövägen eftersom området är bullerstört och därför inte passar för bostäder eller rekreation. För att slippa trafik genom Älta föreslås ramper byggas ut både mot Stockholm och mot Tyresö.
- Stallanläggning tycker gruppen inte behövs inom området eftersom stall finns både inne i Erstavik och vid Lovisedalsvägen. Ishall planeras vid Stavsborgsskolan och behövs därför inte här också.
- Gör Ältadalen till ett nytt kulturcentrum. Det behövs ett kulturellt utbud i kommunen som bör placeras i Ältadalen. Något unikt som lockar till sig folk även utanför Älta. Rockscen, utescen i norra delen av dalen. Amfiteater som kan utnyttjas av barngrupper dagtid.
- I botten på dalen kan en idrottsanläggning med bastu placeras. På vintern skridskobana utan "lada" och på sommaren fotbollsplan, även andra aktiviteter såsom boulebana och elljusspår kan lokaliseras där eller utgå därifrån.
- Det saknas naturliga mötesplatser i Älta där man kan träffas och ta en fika även detta bör finnas i dalen.
- I den östra delen av dalen placeras en botaniskt trädgård/trädgårds-handel där färska, lokalt odlade grönsaker och frukt säljs. I anslutning till denna en bondgård (typ den som finns i Tyresta reservatet) med 4H- verksamhet.
- I södra dalen önskas en hantverksby. Man ska kunna titta på olika hantverk, lite som på Skansen, men ändå verksamheter.
- För att inte riskera att området drar till sig oönskade verksamheter typ tippning vill man ha aktiviteter dygnet runt. Kanske måste man ändå acceptera bostäder i området.
- Området utmed Storkällans väg samt vissa delar utmed Ältadalens västra kant planeras för bostäder (inklusive ungdoms- och äldre-

Vad vill vi ha i övrigt och varför?

- bostäder) i småskalig bebyggelse.
- Större elljusslinga i hela området.
- Pulk- och skidbacke (förskoleverksamhet).
- Naturpark "skogsmulle".
- Ridhus.
- Stor öppen gräsyta till frisbee, picknick och så vidare.
- Upprustning av omklädesrum vid Strålsjön och Ältasjön.
- En skola/gymnasium (profil spelar ingen roll miljö/idrott).
- Seniorbostäder.
- Ältadalen fylls med schaktmassor så mycket som är rimligt med hänsyn till landskapsbild, miljövård och de verksamheter som skall vara i dalen.
- Området söder om Storkällans väg planeras för arbetsplatser typ kontor och lätt industri. (OBS ej typ betongfabrik).
- Området norr om Storkällans väg samt vissa delar utmed Ältadalens västra kant planeras för bostäder (äldre – ungdom).
- Speciell hänsyn tas vid utformningen av entrén till kyrkogården (frizon cirka 50 meter på vardera sidan av Storkällans väg).
- Pulka- och skidbacke iordningställs i områdets västra del.
- Ett naturmarksparti nära befintlig bebyggelse säkerställs i västra delen (reserverat för framtida skola).
- Elljusslinga anläggs runt dalen.
- En utredning görs för att klargöra möjligheterna att bygga ett naturbadhus runt den lilla sjön.
- En fotbollsplan och en skridskobana anläggs i dalen.
- Modellflygplats.
- I den norra delen av dalen finns det naturliga förutsättningar för en amfiteater. Minsta möjliga anläggningar.
- Vattenspegeln på dammen ska vara kvar och den ska göras större om det går. Mycket bra som skridskobana.
- Bilåtervinningen tas bort.
- En bollplan förläggs på den plana ytan vid bilåtervinningen.
- Flygklubben bibehålls.
- Från Åsvägen ner i dalen söder ut anläggs en pulkabacke.
- Resten av grusgropen norr om Storkällans väg görs till ett strövområde med åtgärder för att skydda grundvattnet och återskapa en naturmark.
- En gångförbindelse ordnas från Lovisedalsvägen ner till dalens centrum.

Vad vill vi ha i övrigt och varför?

- Bostäder byggs norr om Storkällans väg och öster om Lovisedalsvägen. Inga kategoriebostäder – fel plats för sådana. Enfamiljshus i högst två våningar.
- Området söder om Storkällans väg planeras för industri och kontor. Gärna så hög exploatering så att en restaurang och en mindre butik kan etableras. Ej småindustri som den vid Storkällans väg. Gärna Hi-tech.
- Elljusspår på befintlig väg genom gropen. Samma som ovan.
- Gruppen vill ha ovanstående åtgärder samt:
- Ramper till motorvägen är en förutsättning för allt övrigt. Det får exempelvis inte bli genomfartstrafik på Ebbalundsvägen.
- Bygg ramper både till/från Stockholm och Tyresö.
- Planera för arbetsplatser utmed Tyresövägen – dock ej tung industri.
- Flytta befintligt småindustriområde närmare Tyresövägen.
- Bygg bostäder på småindustriområdets nuvarande plats samt norr om detta, mot berget.
- Bostäder kan därutöver byggas utmed allévägen mot kyrkogården. Diket söder om vägen kan fyllas upp med massor.
- Bostäder kan också byggas som terrasshus i sluttningen vid Åsvägen. De stör då inte utsikten för övriga hus där.
- En sjö kan anläggas söder om Åsvägen. Massorna som tas ur sjön kan bilda en kulle i dalen som man kan bygga bostäder på.
- Från den befintliga lilla sjön kan en bäck anläggas ner mot den nya sjön.
- Från Åsvägen ner i dalen anläggs en pulkabacke.
- Ett naturgymnasium kan anläggas mot norr.
- Ridhus kan anläggas österut utanför gropen.
- Elljusslinga för löpning.
- En buslinje behövs som passerar kyrkan och arbetsområdet.
- Loviselundsvägen skulle kunna breddas för busstrafik mot centrum.
- Utbyggnaden bör etappindelas.
- De södra och västra delarna bör kunna planeras för relativt många bostäder och överskottet skulle kunna bidra till anläggningar även centralt i Älta.
- Bilfria dalen.
 - Trafiken till hantverksbyn ska komma in via av-/påfartsramper från Tyresövägen och parkera inom södra området. Tung trafik förbjuden från vägsträckan där Storkällans väg byter namn till

Vad vill vi ha i övrigt och varför?

- Evalundsvägen. Gör det omöjligt att gena genom Älta från Tyresö!
- Trafikfrågan genomfarten till Ältadalen anser gruppen vara svår att lösa. En infart för personbilar via Evalundsvägen-Storkällans väg. Strax norr om Storkällans väg placeras ett parkeringshus i gropen så att det inte kommer att synas. Här ska alla bilar som kommer Storkällans väg parkera. På taken på parkeringshuset kan någon aktivitet eller bostäder placeras. En mindre parkering placeras utanför norra delen av dalen vid Erstaviksvägen. Önskemål om lokal miljövänlig trafiklösning i dalen, till exempel förarlös spårvagn som kontinuerligt kör en slinga i dalen. Planering av dalen kan till viss del utgå med hänsyn till att bilåkandet ska begränsas.
 - Resten av grusgropen norr om Storkällans väg görs till ett strövområde med åtgärder för att skydda grundvattnet och återskapa en naturmark.
 - En gångförbindelse ordnas från Lovisedalsvägen ner till dalens centrum.
 - Bostäder byggs norr om Storkällans väg och öster om Lovisedalsvägen. Inga kategoriebostäder – fel plats för sådana. Enfamiljshus i högst två våningar.
 - Området söder om Storkällans väg planeras för industri och kontor. Gärna så hög exploatering så att en restaurang och en mindre butik kan etableras. Ej småindustri som den vid Storkällans väg. Gärna Hi-tech.
 - Elljusspår på befintlig väg genom gropen. Samma som ovan.
 - Gruppen vill ha ovanstående åtgärder samt:
 - Ramper till motorvägen är en förutsättning för allt övrigt. Det får exempelvis inte bli genomfartstrafik på Ebbalundsvägen.
 - Bygg ramper både till/från Stockholm och Tyresö.
 - Planera för arbetsplatser utmed Tyresövägen – dock ej tung industri.
 - Flytta befintligt småindustriområde närmare Tyresövägen.
 - Bygg bostäder på småindustriområdets nuvarande plats samt norr om detta, mot berget.
 - Bostäder kan därutöver byggas utmed allévägen mot kyrkogården. Diket söder om vägen kan fyllas upp med massor.
 - Bostäder kan också byggas som terrasshus i slutningen vid Åsvägen. De stör då inte utsikten för övriga hus där.

Vad vill vi ha i övrigt och varför?

- En sjö kan anläggas söder om Åsvägen. Massorna som tas ur sjön kan bilda en kulle i dalen som man kan bygga bostäder på.
- Från den befintliga lilla sjön kan en bäck anläggas ner mot den nya sjön.
- Från Åsvägen ner i dalen anläggs en pulkabacke.
- Ett naturgymnasium kan anläggas mot norr.
- Ridhus kan anläggas österut utanför gropen.
- Elljusslinga för löpning.
- En busslinje behövs som passerar kyrkan och arbetsområdet.
- Loviselundsvägen skulle kunna breddas för busstrafik mot centrum.
- Utbyggnaden bör etappindelas.
- De södra och västra delarna bör kunna planeras för relativt många bostäder och överskottet skulle kunna bidra till anläggningar även centralt i Älta.
- Bilfria dalen.
 - Trafiken till hantverksbyn ska komma in via av-/påfartsramper från Tyresövägen och parkera inom södra området. Tung trafik förbjuden från vägsträckan där Storkällans väg byter namn till Evalundsvägen. Gör det omöjligt att gena genom Älta från Tyresö!
 - Trafikfrågan genomfarten till Ältadalen anser gruppen vara svår att lösa. En infart för personbilar via Evalundsvägen-Storkällans väg. Strax norr om Storkällans väg placeras ett parkeringshus i gropen så att det inte kommer att synas. Här ska alla bilar som kommer Storkällans väg parkera. På taken på parkeringshuset kan någon aktivitet eller bostäder placeras. En mindre parkering placeras utanför norra delen av dalen vid Erstaviksvägen. Önskemål om lokal miljövänlig trafiklösning i dalen, till exempel förarlös spårvagn som kontinuerligt kör en slinga i dalen. Planering av dalen kan till viss del utgå med hänsyn till att bilåkandet ska begränsas.
- Gropen norr om Storkällans väg.
 - I huvudsak ska naturmark återställas. Delar av gruppen befärrar att en mer omfattande exploatering i gropen kommer att medföra att de aktiviteter som nu utövas inom området kommer att flyttas och ta andra naturområden och naturreservat i anspråk, med negativa konsekvenser för dessa områden. I det som blir naturmarksområde vill man ha en elljusslinga och ordnade passager i sluttningarna.

Vad vill vi ha i övrigt och varför?

- Bilåtervinningen tas bort och ersätts med byggnader i liten skala för natur/kultur/fritidsändamål. Gruppen vill inte specificera vilka aktiviteter som ska finnas i Ältadalen, utan menar att de intressenter som har förutsättningar och möjlighet att etablera verksamheter kommer att styra utbudet.
- Majoriteten av gruppen vill inte att det byggs bostäder inom denna del. En minoritet är positiv till bostäder i den västra slutningen.
- Väster om gropen
 - Befintligt industriområde flyttas/tas bort och ersätts med bostäder och servicefunktioner till nytta för boende och för arbetsplatsområdena. Området norr om Storkällans väg kan också ge plats till bostäder men höjden skall sparas.
- Storkällans väg
 - Fyllnad på båda sidor för att skapa en naturligare vägbank. En busslinje bör trafikera vägen.
- Söder om Storkällans väg
 - För att bevara den norra delen av Ältadalen kan gruppen tänka sig en hög eller mycket hög exploateringsgrad inom området. Närmast Tyresövägen industri och arbetsplatser, som även fungerar som bullerskydd. Norra delen kan rymma arbetsplatser och/eller bostäder. Ramper från Tyresövägen är en förutsättning. Delar av gruppen föreslår en utökning av arbetsplatsområdet utanför Ältadalens avgränsning, på ömse sidor om Tyresövägen.
- Tyngre trafik inom Älta skall förhindras.

Frågor och svar på Seminarium 3

1. I planskissen anges ytor med olika användning. Inom ytorna kan olika typer av nyttjande förekomma beroende på framtida möjligheter och val, till exempel kan skola, bostäder och arbetslokaler förekomma i bebyggelseområdena.

Diskutera för- och nackdelar med områdesindelningen. Relatera till gruppernas planer från Seminarium 2 och de möjligheter till markutnyttjande som finns.

Grupperna har i grunden varit positiva till områdesindelningen men lämnat en del kommentarer till vissa delar. De flesta kommentarerna gäller områdets norra del. Det framkom att Erstaviks naturreservat sträcker sig in i den norra delen och därmed gör bebyggelse olämplig. Amfiteatern har också ansetts olämplig på grund av att den antas störa närboende, dra till sig mycket biltrafik och skapa parkeringsproblem. En grupp har emellertid argumenterat för teatern. I övrigt har ett par grupper föreslagit att verksamheterna i det lilla Älta industriområde flyttas närmare Tyresövägen till förmån för bostäder. Flera grupper har ansett området mot Tyresövägen lämpligt för arbetsplatser. Några grupper har dock påpekat att man inte vill ha tung industri eller störande verksamheter. Området ska ses som en entré till Älta. Likaså vill man att bebyggelsen nära begravningsplatsen är "värdig". I en grupp har några reagerat negativt på den tillkommande bebyggelsen och vägen norr om Storkällans väg. Annars har de föreslagna bebyggelseområdena tagits emot bra. En grupp har velat sprida bostäderna mer för att öka kontrollen och minska dumpningen av sopor. En grupp har föreslagit mer bebyggelse i närheten av Lovisedalsvägen. Flera grupper påpekar att man vill ha småskalig bebyggelse, ungdomsbostäder och äldreboende.

Grupperna gillar också det centrala grönområdet i dalen. Den föreslagna sjön i den norra delen ifrågasattes av ett par grupper. Några grupper påpekade att fotbollsplanen är viktig och måste hålla riktiga mått, samtidigt som en del påpekade att även mindre sporter borde få sina behov tillgodosedda. Exempelvis var några måna om el-ljusslinga. Många värnade också om modellflygbanan.

2. I planskissen finns förslag till gator.

Diskutera för- och nackdelar med detta kommunikationsnät och relatera till gruppernas planer från Seminarium 2.

Flera grupper har även denna gång förordat ramper till och från Tyresövägen. Några har också krävt ramperna som ett villkor för övriga åtgärder. Många är måna om att genomfartstrafik förhindras samtidigt som många vill att en busslinje får möjlighet att passera. En grupp har föreslagit en separat väg parallellt med Tyresövägen som tillfart till verksamhetsområdet. Flera grupper har pekat på värdet av att behovet av parkeringsplatser tillmötesgår. Några grupper har särskilt påpekat värdet av belysning, alléer, gång- och cykelvägar och trafiktorget.

3. Planskissen innebär förflyttning av jord, grus och andra massor.

Diskutera och ange för- och nackdelar.

Flera grupper har uttryckt oro för att massförflyttningarna kan medföra ökad trafik i Älta. En grupp har också påpekat att nya massor utifrån kan vara en miljörisk. Massbalansering inom Ältadalen verkar grupperna emellertid inte vara emot. En grupp frågade sig om kullen vid begravningsplatsen innehåller massor som går att använda.

Övrigt

En grupp har varit missnöjd med kommunens sätt att annonsera seminarierna och mot att förlägga ett seminarium december. En annan grupp har tyckt att det varit bra seminarier och bra samråd. Övriga kommentarer under denna rubrik har passat in under frågorna ovan.